

Příroda, prostor pro vzdělávání i kamarádství

Projekt OP VVV – Škola mimo školu č. p.
CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008067

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obsah

Příroda, prostor pro vzdělávání i kamarádství	1
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	4
1.1 Základní údaje	4
1.2 Anotace programu.....	5
1.3 Cíl programu	5
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	6
1.5 Forma	7
1.6 Hodinová dotace	7
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	8
1.8 Metody a způsoby realizace	8
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	9
1.10 Materiální a technické zabezpečení.....	11
1.11 Plánované místo konání	11
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu.....	11
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	12
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití.....	13
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	14
2.1 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 2 h (příprava před odjezdem).....	14
2.2 Tábořiště Kosí potok – 4 h.....	20
2.3 Sebeobslužnost a společné získávání nových dovedností – 3 h.....	25
2.4 Orientace v terénu, vaření večeře – 4 h	34
2.5 Sebepoznání – 2 h	42
2.6 Sebeobslužnost a zodpovědnost za skupinu – 3 h	44
2.7 Balení, úklid a závěrečná reflexe – 3 h	52
Metodická část	54
3.1 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 2 h (příprava před odjezdem).....	58
3.2 Tábořiště Kosí potok – 4 h.....	61
3.3 Sebeobslužnost a společné získávání nových dovedností – 4 h.....	64
3.4 Orientace v terénu, vaření večeře – 4 h	71
3.5 Sebepoznání – 2 h	77
3.6 Sebeobslužnost a zodpovědnost za skupinu – 3 h	78
3.7 Balení, úklid a závěrečná reflexe – 3 h	85
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	87
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	94
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	100

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	101
8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu.....	101
9 Nepovinné přílohy	101

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Škola mimo školu – propojování formálního a neformálního vzdělávání, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008067
Název programu	Příroda, prostor pro vzdělávání a kamarádství
Název vzdělávací instituce	Liga lesní moudrosti z. s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Senovážné náměstí 977/24, Praha 1, PSČ 110 00, https://www.woodcraft.cz/
Kontaktní osoba	PhDr. Eva Weislová
Datum vzniku finální verze programu	27. 12. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	4
Forma programu	Prezenční forma
Cílová skupina	Žáci I. stupně a II. stupně ZŠ, žáci SŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, účastníci odpovídajícího věku v rámci zájmových skupin
Délka programu	19 hodin + 2 hodiny před odjezdem na program
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	5) Využívání kreativního a inovativního potenciálu dětí a mládeže. 7) Konkrétní výchovně vzdělávací aktivity, které umožní dětem a mládeži přímý kontakt s živou i neživou přírodou v jejím přirozeném prostředí, vytváření a realizace aktivit prohlubujících vztah k místu a zapojení mládeže do života komunity a do řešení environmentálních problémů v regionu.
Tvůrci programu	PhDr. Eva Weislová, Mgr. Ilona Kaletová, Bc. Martin Čapek
Odborný garant programu	PhDr. Eva Weislová
Odborní posuzovatelé	
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Vzdělávací program *Příroda, prostor pro vzdělávání a kamarádství* má cílovou skupinu seznámit s kulturou původních obyvatel Severní Ameriky a rozvinout osobnostní a sociální schopnosti účastníků. Program poskytuje prostor pro stmelení kolektivu a nabízí možnost vyzkoušet si žít v přírodě primitivním způsobem.

Účastníci se v průběhu vzdělávacího programu mají díky gradovaným aktivitám a prostředí lépe poznat a posílit vztahy mezi sebou. Díky prostředí a nutnosti poradit si v přírodě bez technologií (elektřina, teplovod, zděná budova, internet apod.) se učí žít v symbióze s přírodou.

V programu je zařazeno několik různých skupinových prací, kde se volí role a pomocí reflexe se vyhodnocuje, zda skupina dokáže fungovat a zda si správně dokázala rozdělit práci.

Klíčová slova: osobnostně sociální výchova, skupinová práce, kolektiv, komunikace, kultura jiných národů.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je stmelení kolektivu a pomoci účastníkům se lépe poznat. V průběhu programu si účastníci vyzkouší různé týmové role a objeví mezi sebou přirozené vůdce. Vše probíhá uprostřed přírody bez výtvarných dnešní civilizace. Žáci si vyzkoušejí primitivní způsob táboření a ověří svojí samostatnost.

Odborné cíle:

- Účastníci se dozvědí informace o primitivním způsobu táboření a indiánech plání.
- Účastníci si vyzkouší práci s mapou a orientaci v terénu.
- Účastníci prezentují před skupinou své výstupy a hodnotí spolupráci v týmu.

Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium.
- **Sebepoznání a sebepojetí** – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah k sobě samému; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí.
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení.
- **Psychohygienu** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění/relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích.
- **Kreativita** – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti dotahovat nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích.

Sociální rozvoj

- **Poznávání lidí** – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí.
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny).
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro verbální i neverbální sdělování (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci.
- **Kooperace a kompetice** – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládnutí situací soutěže, konkurence.

Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládnutí učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci.
- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne.

Průřezová témata

- Mediální výchova (tvorba mediálního sdělení).

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

- Kompetence k učení – rozvíjí se dovednosti samostatně něco pozorovat, hledat vzájemné souvislosti, hledat vztahy mezi přírodou, lidskou kulturou, technikou.
- Kompetence k řešení problémů – rozvíjí se dovednost řešit zadaný problém – pochopit otázku, zamyslet se nad dílčími kroky a jejich posloupností, vyřešit je, dílčí výsledky zaznamenávat, shrnout, vyhodnotit a zpracovat do závěrečného reflektování práce skupiny, důraz je kladen i na rozdělení dílčích úkolů v rámci skupiny a vymezení odpovědnosti jednotlivých členů skupiny za vyřešení „svého“ dílčího úkolu.
- Kompetence pracovní – v programech se klade důraz na rozvíjení pracovních kompetencí jako je zodpovědnost při řešení svěřených dílčích úkolů, osvojení teoretických podkladů a uplatnění

v praktickém řešení, nutnost dořešit úkol až do závěrečného výstupu, uplatnění kreativity při řešení úkolů, důraz na pečlivost, spolehlivost a zodpovědnost za splnění svěřeného úkolu.

- Komunikační kompetence – v rámci programu se klade důraz na verbální projev jednotlivých účastníků v rámci řízených diskuzí. Ve všech částech programu jsou účastníci stále lektorem vybízení ke komunikaci.
- Kompetence sociální a personální – v rámci programu se účastníci zapojují do řešení rozsáhlých skupinových úkolů, ve kterých nesou odpovědnost za řešení dílčích kroků. V rámci programu je snaha jednotlivými aktivitami podporovat toleranci názorů a ochotu přijmout názor někoho jiného.
- Kompetence občanské – rozvíjí se znalosti týkající se hledání vztahů mezi člověkem a přírodou, při terénních programech a vycházkách je cílem motivovat účastníky ke sledování a kritickému posuzování vlivu lidských aktivit na zachování přírodních zdrojů a vzbudit u nich zájem o trvale udržitelný rozvoj lidské společnosti.

1.5 Forma

Program je veden prezenční formou, využívá různých způsobů:

- frontální (vysvětlení základních vztahů a souvislostí z oblasti osobnostně sociální výchovy a primitivního táboření),
- skupinovou práci (řešení situací, práce v rolích),
- individuální práci (návuk zálesáckých dovedností).

Forma programu je zvolena s ohledem na činnost Ligy lesní moudrosti (LLM), jež je zaměřená zejména na woodcraft (lesní moudrost) – výchovné hnutí, které vede člověka k tomu, aby rozvíjel své tělo i ducha v sepětí s přírodou a jedním z prostředků, které k tomu využívá je táboření ve stylu severoamerických indiánů.

Program probíhá pouze venku na tábořišti, ubytování je zajištěno v týpích (obydlí indiánů plání). Vzhledem k náplni a cílům je i samotný pobyt (táboření v přírodě) a obstarání základních životních potřeb (např. společné vaření) nedílnou součástí programu. S ohledem na formu programu doporučujeme realizovat v měsících, kdy je teplo (květen – září).

Pojem „lektor“ je v našem programu chápán tak, jak je v naší organizaci zvykově užíván, v jeho obecné definici, tedy odborný pracovník / přednášející / odborný průvodce programem.

1.6 Hodinová dotace

V rámci programu je naplánováno 19 vyučovacích hodin, které jsou rozdělené do 3 pobytových dnů + 2 hodiny, které jsou věnované teoretické přípravě před odjezdem. Vyučovací hodina trvá 60 minut.

Program je ovšem koncipovaný tak, že už samotný pobyt je součástí naplňování cílů a ve své podstatě tak výuka probíhá celou dobu v rámci 3 pobytových dnů. Časová dotace u jednotlivých bloků v tomto programu je tak spíše orientační. Některé aktivity mohou trvat déle, jiné kratší dobu, záleží na schopnostech účastníků a případně i na počasí.

Pro rámcovou představu uveďme, že v den příjezdu proběhnou 4 vyučovací hodiny, druhý den dopoledne 3 h, odpoledne 4 h, večer 2 h. V den odjezdu 6 h. Do této časové dotace jsme v rámci vzdělávacího programu vyzdvihli takové aktivity, které významným způsobem přispívají k naplňování

vybraných cílů, a navozují dobrou příležitost k reflexi. Zmiňujeme i 2 vyučovací hodiny, které doporučujeme realizovat ještě před odjezdem na samotný pobyt.

Vzhledem k prostředí je nutné mít skupinu neustále zaměstnanou a pod dozorem.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Vzdělávací program je určen pro 10–25 účastníků ve věkových skupinách 1. stupeň ZŠ, 2. stupeň ZŠ a SŠ. Pro vybrané aktivity budou účastníci rozděleni do skupinek různých velikostí. Program je koncipován jako doprovodná praktická výuka pro klasické školní vzdělávání nebo jako vzdělávací program pro zájmové skupiny mimoškolní výchovy (tábornické a turistické oddíly, woodcrafterské kmeny ad.).

Program je vhodné vést minimálně ve třech dospělých lidech – dva lektori a jeden pedagog. V programu se často dělí účastníci do skupin a je potřeba, aby je lektor doprovázel. Navíc lektori často pozorují spolupráci skupiny a jejich fungování konzultují a vyhodnocují.

1.8 Metody a způsoby realizace

Program by měli vést lektori, kteří mají povědomí o správné komunikaci, vedení reflexe, partnerského přístupu k účastníkům a znalosti osobnostně sociální výchovy (OSV).

Metodika OSV

- vede k porozumění sobě samému a druhým,
- napomáhá ke zvládnutí vlastního chování,
- přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni,
- rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti,
- utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci,
- umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů),
- podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny,
- pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým,
- vede k uvědomění si hodnoty spolupráce a pomoci,
- vede k uvědomění si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů,
- přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování,
- napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování.

Program zahrnuje vyváženou kombinaci klasických, aktivizujících a komplexních výukových metod:

- klasické výukové metody (vyprávění lektora, základní výklad o dané problematice na odpovídající úrovni dané cílové skupiny, vysvětlení práce s pomůckami včetně praktických ukázek, diskuzí lektora s účastníky ve formě kladení otázek a upřesňování či doplňování odpovědí, zapojení didaktických her),
- aktivizující metody (vlastní práce s pomůckami, řešení zadaných úkolů, řešení terénních úkolů, vyhledávání informací na internetu a práce s textem, prezentace zjištěných objevů),
- komplexní výuka (práce ve skupinách i samostatná práce na jednotlivých dílčích úkolech, kritické myšlení, učení v životních situacích).

Při všech aktivitách každou skupinku účastníků doprovází lektor nebo pedagog, který dohlíží na bezpečnost při práci v terénu a včasný návrat na tábořiště a v průběhu aktivity může poskytovat účastníkům konzultace.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

2.1 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 2 h (příprava před odjezdem)

Žáci se v rámci třídnické hodiny, hodiny dějepisu, zeměpisu nebo informatiky seznámí s kulturou a způsobem života původních obyvatel Ameriky – indiány plání. Jejich úkolem je zmapovat si jejich kulturu – způsob bydlení, obživy, styl oblečení, jejich myšlení. Důležité je, že tyto poznatky budou prezentovat na začátku programu. Dále proberou seznam věcí, co s sebou a jak zabalit.

2.2 Tábořiště Kosí potok – 4 h

Seznámení s místem pobytu, vzájemné seznámení dětí a lektorů, stavba týpí a vytvoření zázemí, reflexe přípravného (předodjezdového) bloku, navození tématu.

2.2.1 Stavba zázemí – 3 h

Po příjezdu žáci projdou tábořiště a ukážou si záchody, zdroj pitné vody, místo na vaření a přípravu dřeva, místo na setkávání a vymezí si prostor, kde se mohou ve volných chvílích pohybovat. Vyslechnou si základní technická pravidla. Zapojí se do stavby týpí, přípravy místa pro přespání a přípravy dřeva na slavnostní oheň a na přípravu večeře a snídaně.

2.2.2 Slavnostní uvítání a pravidla – 1 h

Slavnostním vykřesáním ohně se zahájí pobyt na tábořišti. Krátké představení lektorů, seznámení se s účastníky (tvorba jmenovek). Následuje povídání, prezentace získaných informací o indiánech plání, beseda o primitivním táboření a zkušenostech účastníků. Dále jsou formou diskuze stanovena společná pravidla pro vzájemné soužití. Beseda u ohně je odlehčená hrou „Mudže mukessin“. Program je zakončen večerní písní.

2.3 Sebeobslužnost a společné získávání nových dovedností – 3 h

Zahájení dne – ranní píseň, očista těla, samostatná příprava snídaně, trénink loveckých dovedností a indiánské kolektivní sporty.

2.3.1 Nastavení sebe do nového dne, samoobslužnost – 1 h

Zahájení dne ranní písní, očista těla (osvěžení v potoce), samostatná příprava snídaně – rozdělání ohně bez civilizačních pomůcek (křesáním), uvaření čaje a příprava snídaně. Společná snídaně. Reflexe dělby práce a plnění úkolů. Představení dopoledního programu. (Opakujeme i druhý pobytový den.)

2.3.2 Trénink loveckých dovedností a indiánských kolektivních her – 2 h

Příprava místa pro lukostřelbu a hřiště na indiánské kolektivní sporty. Rozdělení účastníků na dvě skupiny. Souběžně probíhají obě aktivity, po hodině se skupiny vymění. Na konci programu proběhne zápas celé třídy. Reflexe konkrétních situací. Je možný výběr z těchto indiánských kolektivních her – lakros, šiny, papasekaway.

2.4 Orientace v terénu, vaření večeře – 4 h

Orientace v terénu – nalezení místa se surovinami pro přípravu večeře (skupinová práce), stavba chýše – skupinová práce, rozdělení rolí, příprava a vaření večeře.

2.4.1 Orientace v terénu – 1 h

Seznámení s mapovým klíčem a orientací mapy. Samostatné skupiny potom hledají v terénu konkrétní bod na mapě, kde je ukryta část surovin pro přípravu večeře. Večeři lze uvařit pouze, pokud jsou všechny skupiny úspěšné. Reflexe spolupráce.

2.4.2 Stavba chýše – skupinová práce – 2 h

Seznámení s různými typy rolí v týmu. Třída vybere dva přirozené vůdce, ti dostanou tajnou informaci, co budou dělat a koho potřebují. Na základě této informace si střídavě vybírají svůj tým. Úkolem je postavit chýši, kam se celý tým vejde. Následuje prohlídka s prezentací a reflexe spolupráce.

2.4.3 Příprava a vaření večeře – 1 h

Rozdělení potřebných prací pro přípravu a vaření večeře do jednotlivých skupin. Příprava dříví, rozdělení a udržování ohně, příprava surovin na večeři, uvaření večeře, vaření čaje. Žáci si sami vymyslí systém obsazení všech pracovních pozic. Společná večeře a reflexe splněných úkolů.

2.5 Sebepoznání – 2 h

Večerní oheň a „noční“ aktivita, sebereflexe a práce s chybou, zakončení dne.

2.5.1 Noční aktivita – 2 h

Posezení u ohně, uvedení do noční aktivity (Noční stezka), kterou děti mohou dobrovolně absolvovat. Každý účastník aktivitu absolvuje sám. Reflexe se zaměří na způsob zvládnutí cesty. Následují sebereflekující otázky zaměřené na dodržování pravidel v průběhu Noční stezky. Uzavření dne večerní písní.

2.6 Sebeobslužnost a zodpovědnost za skupinu – 3 h

Zahájení dne – ranní píseň, očista těla, samostatná příprava snídaně, závěrečná zkouška – aktivita zaměřená na zodpovědnost všech za úspěšné splnění úkolu pro celou skupinu.

2.6.1 Závěrečná zkouška vzájemné spolupráce, respektu a zodpovědnosti – 3 h

V závěrečné zkoušce si skupina zvolí tři vůdce, kteří dostanou informaci o jednotlivých úkolech pro každou skupinu. Úkoly na sebe navazují a zkouška je splněna při úspěšném zvládnutí všech úkolů. Závěrečná reflexe zkoušky.

2.7 Balení, úklid a závěrečná reflexe – 3 h

2.7.1 Balení a úklid tábořiště – 2 h

Závěrečnou aktivitou je samostatné zabalení všech osobních věcí i věcí pro společné táboření a tábořiště uvést do původního stavu. Cílem je ukázat účastníkům, že místo, které využívali, je potřeba opustit v „lepší stavu“ než bylo před příjezdem.

2.7.2 Závěrečná reflexe – 1 h

Společné připomenutí všech aktivit a jejich přínosů pro jednotlivé účastníky i pro skupinu. Vyplnění evaluačního dotazníku. Zpětná vazba lektorů jednotlivým dětem i skupině jako celku. Společná diskuze

s pedagogickým doprovodem na téma, jak dále pracovat se skupinou, případně konkrétními jednotlivci.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Tábořiště

Pro 25 účastníků jsou potřeba dva stany týpí (včetně liningu – vnitřní plachta v týpí, plachet na zem, týpiových tyčí), vybavení na vaření (trojnožka na oheň, kotlíky, várnice, prkénka, mísy, nože, lis na česnek, vařečky, naběračky, struhadlo, ad.), kanystry na vodu, pily, sekery, kladivo, lékárnička.

Na program

Luky, šípky, terčovnice, síť na zachytávání šípů, lakrosky a tenisové míčky (dle variant – šiniovky – „indiánské hokejky“), spojené váčky na hru papasekaway, provazy, lana (cca 400–500 m), sedák, karabiny, soupravy na křesání (ocílka, pazourek, troudu), mapy okolí, buben, papíry, psací potřeby, lepicí štítky na jmenovky.

Vybavení účastníků

Věci pro pobyt v přírodě – spací pytel, karimatka, vhodné oblečení a boty, deka, hygienické potřeby, nůž, svítilna kapesní/čelová (čelovka), plavky, pláštěnka, šátek, miska, lžíce, hrneček, vše sbalené do velkého batohu. Kompletní seznam (Příloha č. 2.1).

Strava

Na programu je zajištěná dovážená strava, která je v kombinaci surovin a hotových jídel. Účastníci se podílí na přípravě dvou snídaní a jedné večeře.

1.11 Plánované místo konání

Program je navržen pro tábořiště Ligy lesní moudrosti (LLM) – Kosí potok (poblíž obce Michalovy Hory). Program probíhá na tábořišti (louce) a přilehlém okolí – další louky, lesy, potok, zpevněné cesty.

Program je možné realizovat i na jiném tábořišti, které je vybavené tyčemi na stavbu týpí, suchými záchody a ověřeným zdrojem pitné vody.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Pobytový výukový program bude realizován i po skončení projektu, a to na náklady žáků či za využití dalších finančních zdrojů. Program lze také volitelně zkrátit či využít témata jako jednotlivé vycházky v blízkosti školy. Lze jej realizovat kdekoliv, zapotřebí je louka, na které se dá tábořit. Velkou výhodou lokality v Michalových Horách – tábořiště Kosí potok je louka přizpůsobená pro táboření – tyče na týpí, zdroj pitné vody, celoroční suché záchody, potok vedle louky, zdroj dřeva. Při velmi nevlídném počasí se dá využít zázemí Fary v Michalových horách (základny LLM).

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů: 2

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		6200
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů</i>	240
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	400
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	1000
Náklady na zajištění prostor		0
Ubytování, stravování a doprava účastníků		16000
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	6000
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	10000
Náklady na učební texty		2000
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	0
	<i>Rozmnožení textů – počet stran:</i>	200
Režijní náklady		1350
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	0
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0
	<i>Poštovné, telefony</i>	250
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	0
	<i>Propagace</i>	500
	<i>Ostatní náklady</i>	0
	<i>Odměna organizátorům</i>	600
Náklady celkem		25550
Poplatek za 1 účastníka		1278

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Na rvp.cz je založený článek, po finálním schválení programu bude zveřejněn.

Program je spojen s licencí Creative Commons 4.0, ve variantě BY SA.

Fotografie a obrázky jsou dílem kolektivu autorů programu (Ilona Kaletová, Martin Svoboda). U ostatních, které nebyly pořízeny autory programu, je pod fotografií uveden kromě autora i odkaz na zdroj. Fotografie jsou použity v souladu s GDPR.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Celý program je zaměřený na osobnostní poznání jednotlivých dětí, ale také na podpoření skupinové dynamiky. Většinu programu děti pracují ve skupinách, ve kterých mají rozdělené role a v reflexích hodnotí, jak se jim dařilo svoji roli naplnit a spolupracovat s ostatními. Program uzavírá „zkouška“, ve které se ukáže, zda se skupina naučila spolupracovat, či nikoliv.

2.1 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 2 h (příprava před odjezdem)

Program obsahuje část, kterou účastníci plní ještě před odjezdem na program se svým pedagogem či vedoucím. Dozví se všechny technické věci – poučení o chování a bezpečnosti, čas odjezdu, příjezdu, seznam věcí a jak zabalit, způsob bydlení. Účastníci mají za úkol si zjistit informace o indiánech plání, s těmito informacemi budou pracovat po příjezdu na tábořiště.

2.1.1 Organizační pokyny – 1 h

Forma a bližší popis realizace

Třídnická hodina – úvod, kde jsou účastníci motivováni a dozvědí se všechny podstatné informace o programu. Informace sděluje pedagog a rozdává všechny potřebné dokumenty. Také proběhne krátká přednáška o tom, jaké si vzít vybavení a jak je sbalit. Důležité je, že si účastníci ponесou věci sami cca 1 km na zádech.

Metody

Výklad, názorná ukázka, diskuze.

Pomůcky

Dokumenty pro účastníky: závazná přihláška, bezinfekčnost, osobní dotazník, odpovědnost zákonných zástupců za případné vzniklé škody, seznam věcí a obecné informace (Příloha č. 2.1). Prezentace (Příloha 1. 1).

Podrobně rozpracovaný obsah

Pedagog motivuje žáky: *„Mám pro vás překvapení, pojedeme na třídní výlet.“* Popíše výlet a zároveň se žáků ptá na tematické otázky: *„Pojedeme tábořit do týpí. Kdo ví, co je to týpí? (Použije fotografie v prezentaci – Příloha č. 1.1) Tři dny budeme bydlet jako Indiáni. Na výletě se naučíte rozdělovat oheň, třeba si na něm i něco uvaříme. Jaké indiáni používali zbraně? Budeme střílet z luku. Také budeme v lese něco vyrábět. Bude to velmi dobrodružné.“*

Učitel/vedoucí dětem rozdává dokumenty před odjezdem (závaznou přihlášku, bezinfekčnost, osobní dotazník, odpovědnost zákonných zástupců za případné vzniklé škody, seznam věcí a obecné informace – Příloha č. 2.1). Následně dětem vysvětlí, jak si mají zabalit věci, aby je od vlaku/autobusu donesly až na tábořiště.

Zásady balení věcí:

- Vše sbalit do jednoho velkého batohu (cca 45l), který má pevná záda a dobře se nese.
- Před balením povolit všechny popruhy.
- Dospod se dává spacák a na něj se skládá oblečení.
- Do horní části se dávají ostatní věci + svačina a pití.
- Karimatku je možné uvázat na batoh v nepromokavém obalu nebo vložit do batohu.

- Není dobré mít v ruce žádnou další tašku, batůžek, kabelku, hrozí riziko zapomenutí ve vlaku.
- Po balení stáhnout všechny popruhy, nasadit na záda a upravit velikost ramen a přezek, aby se batoh dobře nesl.

(Podrobnější informace lze dohledat na internetu, např. <http://bushcraft.cz/vybaveni/batohy-a-jina-zavazadla/jak-si-spravne-zabalit-batoh/>).

Pokud se na program chystá školní skupina, je nutné žáky poučit o bezpečnosti na školní akci.

V případě potřeby je vhodné uspořádat třídní schůzku pro zákonné zástupce a seznámit je s podrobnostmi akce (zejména u mladších dětí).

2.1.2 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 1 h

Forma a bližší popis realizace

Účastníci ve skupinách zpracují informace o indiánech plání. Výstup jejich práce je realizován na programu.

Metody

Skupinová práce, samostatná práce, čtení s porozuměním, hledání a třídění informací.

Pomůcky

PC učebna, pracovní list (Příloha č. 1.2), možnost hledat na internetu, knihy s indiánskou tematikou (viz např. *h) Vhodná literatura, odkazy apod.* v části 3 Metodika).

Podrobně rozpracovaný obsah

Pedagog rozdělí děti do skupin po 3. V počítačové učebně zadá dětem úkol: *„Zjistěte a v bodech zaznamenejte odpovědi na tyto otázky, máte na to 30 minut.“*

- 1) Kdo jsou to indiáni plání?
- 2) Čím se liší od jiných indiánů?
- 3) Jaké kmeny patří k indiánům plání?
- 4) Jakým způsobem bydlí a jak se oblékají?
- 5) Co tě o indiánech plání nejvíce zaujalo?

Po uplynutí času učitel s účastníky shrne, co zjistili. Poznámky vezmou s sebou na program (školní akci).

Varianta pro 1. – 3. třídu

Učitel/vedoucí ukáže dětem obrázky indiánů, jejich obydlí, oblečení a podobně. Společně si povídají o jejich životě a případně pohádkách s touto tematikou. Potom děti rozdělí do skupin po 4, dostanou velký papír (cca A1–A0) a děti kreslí vše, co o indiánech vědí, udělají takovou indiánskou vesnici.

(Obrázky k dohledání v dostupné literatuře, viz část 3 Metodika – doporučená literatura, či na internetu, např. na Wikipedii.)

Týpí kmene Oglala Lakota, 1891, Příspěvatelé Wikimedia Commons ributors. File:Oglala girl in front of a tipi2.jpg [Internet]. Wikimedia Commons, the free media repository; 2021 Dec 12, 11:31 UTC [cit. 20. 9. 2022]. Dostupný z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Oglala_girl_in_front_of_a_tipi2.jpg&oldid=613421976.)

Siouxska t'p'í, akvarel Karl Bodmer, ca. 1833, P'isp'evatelé Wikimedia Commons. File:Sioux tipis.jpg [Internet]. Wikimedia Commons, the free media repository; 2021 Jan 19, 19:45 UTC [cit.20. 9. 2022]. Dostupný z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Sioux_tipis.jpg&oldid=526953470.

Černonožský smyk k přepravě zavazadel, P'isp'evatelé Wikimedia Commons. File:Kainai travois.jpg [Internet]. Wikimedia Commons, the free media repository; 2020 Oct 8, 04:52 UTC [cit.20. 9. 2022]. Dostupný z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Kainai_travois.jpg&oldid=483955500.)

Šajenská žena, Edward S. Curtis, 1930, Příspěvatelé Wikimedia Commons contributors. File:Edward S. Curtis Collection People 084.jpg [Internet]. Wikimedia Commons, the free media repository; 2018 Aug 28, 10:13 UTC [cit. 20. 9. 2022]. Dostupný z: [https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Edward S. Curtis Collection People 084.jpg&oldid=317191220](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Edward_S._Curtis_Collection_People_084.jpg&oldid=317191220).)

Janktonský bojovník (Karl Bodmer, 1833), Příspěvatelé Wikimedia Commons. File:A Sioux warrior 0041v.jpg [Internet]. Wikimedia Commons, the free media repository; 2021 Nov 7, 06:27 UTC [cit. 20. 9. 2022]. Dostupný z: https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:A_Sioux_warrior_0041v.jpg&oldid=605937212.)

2.2 Tábořiště Kosí potok – 4 h

Seznámení s místem pobytu, vzájemné seznámení dětí a lektorů, stavba týpí a vytvoření zázemí, reflexe přípravy skupinek před příjezdem, navození tématu.

2.2.1 Stavba zázemí – 3 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Přivítání účastníků na tábořišti, krátké seznámení, stavba zázemí a zabydlení.

Metody

Klasické výukové (vysvětlení, ukázky, řízená diskuze).

Pomůcky

Žádné.

Podrobně rozpracovaný obsah

Uvítání, představení lektora a vzbuzení zájmu například následujícím způsobem: „*Jmenuji se ..., můžete mi říkat ... a vítám vás zde (na Kosím potoce). Společně si projdeme tábořiště. Zde je záchod, zdroj pitné vody, místo na vaření, místo na přípravu dřeva, místo na setkávání, místo na spaní a ohraničení území, kde se budete smět pohybovat ve volných chvílích.*“

Důležité je nastavit základní technická pravidla, která jsou přizpůsobená konkrétnímu tábořišti.

Příklad pravidel:

- Nikdo se nevzdaluje z místa pro pohyb ve volných chvílích.
- Nikdo se nechodí sám koupat do potoka.
- Kolem ohně se pohybujeme pomalu a opatrně.
- S nožem pracujeme vsedě a řežeme od sebe.
- Dříví se zpracovává pouze na dřevišti za dohledu dospělé osoby.
- V noci je nutné dodržovat noční klid a nechat ostatní odpočívat.
- **Pokud má někdo zdravotní potíže, řekne to neprodleně zdravotníkovi.**

2. – 3. hodina

Forma a bližší popis realizace

Lektoři nabídnou účastníkům dvě práce – stavbu týpí a přípravu dřeva. Účastníci se rozdělí podle vlastních preferencí. Následně obě skupiny pracují na zajištění zázemí. Na konci bloku se účastníci ubytují a připraví si místo spaní.

Metody

Skupinová práce, která se řídí jasnými pokyny lektorů.

Pomůcky

Týpiové tyče, týpí s liningem, provazy, sekery, kladivo, pily.

Podrobně rozpracovaný obsah

Jeden lektor se svojí skupinou staví týpí. Doporučujeme postupovat buď podle knihy: Táboříme v týpí, J. Macek nebo podle videa: <https://www.youtube.com/watch?v=AN0vrWpXx7k->.

Druhý lektor jde s účastníky připravit ohniště a dříví. Lektor učí účastníky manipulovat se sekerou a pilou a dohlíží na bezpečnost.

2.2.2 Slavnostní uvítání a pravidla – 1 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Tato část probíhá u ohniště. Je rozdělán slavnostní oheň, skupiny prezentují svoje připravené výstupy o indiánech plání a poslechnou si informace o primitivním táboření.

Metody

Názorná ukázka (rozdělání ohně), seznamování v kruhu, prezentace skupinové práce, frontální předání informací o primitivním táboření a diskuze.

Pomůcky

Křesadlo (ocílka a pazourek), troud, „mluvící předmět“, účastnické skupinové práce (zpracované otázky/obrázky z přípravného bloku před odjezdem, kapitola 2.1).

Podrobně rozpracovaný obsah

Rozdělání ohně: Lektor ukáže skupině ocílku a pazourek a vypráví jim o primitivním rozdělání ohně bez pomoci sirek nebo zapalovače. Předvede jim techniku, jak se oheň rozdělá, a názorně oheň zapálí.

Křesání ohně (autor: Ilona Kaletová)

Seznámení: Lektori se účastníkům představí a něco o sobě poví.

„Jmenuji se ..., můžete mi říkat ... a ještě jednou vás vítám zde (na Kosím potoce). Umím rozdělat oheň, uvařit gulášovou polévku, mám originální nápady a dobře kreslím koně. Nyní vám do kruhu pošlu toto „mluvící dřívko“ a prosím, abyste se také představili a vždy o sobě řekli jednu zajímavou věc, co děláte rádi nebo je pro vás typické. Ten, kdo drží předmět, může mluvit, ostatní naslouchají a případně se doptávají.“

Prezentace skupinové práce:

„Nyní se, prosím, rozdělte do skupinek, ve kterých jste si ještě před příjezdem sem zpracovávali otázky o indiánech plání – původních obyvatelích Ameriky. Vaším úkolem je teď ostatním sdělit získané informace.“

Lektori skupinám pokládají doplňující otázky. Skupiny se v prezentaci střídají a všichni prezentují.

(V případě 1. – 3. třídy děti ukážou své nakreslené vesnice a popíší, co vše tam mají).

Beseda o primitivním táboření: Lektor naváže na zmíněné informace od účastníků. Doplní jejich informace, případně některé mýty vysvětlí a uvede na pravou míru. Účastníci se v průběhu besedy můžou lektora ptát na to, co je zajímavé k tématu.

Je důležité, aby zazněly tyto informace:

- S jednoduchými věcmi se dá přežít v přírodě, stačí mít s sebou nástroje (pily, sekery, plachty, nádoby na vaření, apod.) a ostatní nám poskytne les – dřevo, potravu, rostliny, vodu, atd.
- Pro místo táboření potřebujeme mít v dosahu pitnou vodu. Ideální je hotová studánka. Nicméně ne vždy jsme v místě, kde studánky jsou. Proto hledáme důvěryhodný zdroj vody – ideálně pramen nebo čistý potůček, který protéká lesem.
- Naším cílem je nezanechat po sobě stopu. Vaříme ze surovin, snažíme se minimalizovat množství odpadu, který vezeme zpátky do civilizace. Snažíme se neničit přírodu v našem okolí.
- Na záchod chodíme mimo zdroj vody. Vysvětlíme, jak v přírodě hospodaříme s toaletním papírem. Také jak používáme lopatku a podobně.
- Oheň rozděláváme pomocí křesací sady nebo sady třecích dřev. Výhoda je, že oproti sirkám a zapalovači nám tyto nástroje nedojdou.
- V dešti je potřeba hledat dřevo, které je kryté větvemi. Případně můžeme porazit soušku, když ji rozřežeme a naporcujeme, tak uprostřed kmene je dřevo suché, i když celý týden prší.
- V lese najdeme i potravu – houby (základní pravidla: hladký spodek kloboučku a sbíráme pouze to, co známe), lesní plody, „lesní chléb“ – pupava, ad.

Indiáni plání:

- Indiánské kmeny rozlišujeme podle jejich způsobu života. Když nemají koně, drží se na kraji prérií a v lesích. V momentě, kdy získali koně, mohli začít putovat po prériích.
- Jsou to odborníci na primitivní způsob života. Když uloví zvíře, zužitkují ho úplně celé a nic jim nezbude – žádný odpad.

- Jsou schopni přizpůsobovat se změnám – umí přežít zimu, ulovit zvěř, když je jí málo apod.
- V kmeni si volí náčelníka, pokud ho chtějí, a mají radu starších. Funguje u nich plná demokracie.
- Náčelníci jsou ti nejchudší, protože se starají o ostatní.
- Nechápu majetek a nehromadí jej. Pouze obchodují s koňmi.
- Indiáni mají svoji čest a snaží se neudělat nic, co by jejich čest pošpinilo. Je pro ně největší potupa, kdyby je někdo upozornil, že něco dělají špatně.
- Jejich odměňování – orlí pera – za skutečné zásluhy. Funguje to na principu: něco splníš a jsi odměněn.

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si vyrobí jmenovky, zahrají si indiánskou hazardní hru, účastní se večerního rituálu a chystají se ke spaní.

Metody

Individuální tvořivá práce (jmenovky), frontální vysvětlení pravidel, účastníci si zahrají „hazardní“ hru, brainstorming, účastníci se zúčastní večerního rituálu.

Pomůcky

Dřívko s dírou a provázek (možno nahradit samolepícím papírem), pastelky/fixy, mince.

Podrobně rozpracovaný obsah

Výroba jmenovky: Lektor účastníkům rozdá kolečka s dírkou a provázek (nebo lepící štítek) a pastelky či fixy.

„Nyní na dřívko (lepící štítek) nakreslete indiánský symbol a napište k němu své jméno. Kolečko si pověste na krk (štítek nalepte na oblečení).“

Hra „Mudže mukessin“ (30 minut)

Lektor motivuje účastníky ke hře:

„V rámci besedy jsme si toho o původních obyvatelích Ameriky řekli hodně. Nicméně jednu důležitou věc jsem vám zatajil. Indiáni byli ohromně soutěživí a velmi rádi se sázeli. Zbožňovali to při určitých hazardních hrách. Třeba se sázeli o svoji večeři, koně nebo vyrobené předměty. A já vás jednu takovou hru naučím.“

Skupinu přemístíme od ohniště na louku, kde si sednou do kruhu. Lektor jim vysvětlí pravidla hry, účastníci se případně zeptají, pokud něčemu nerozumí. Vybere se první statečný odvážlivec, řekne sázku a hra začne. Lektoři během hry podněcují napětí, s účastníky otevřeně mluví a pozitivně dění komentují. Snaží se je co nejvíce nadchnout a udržet ve hře.

Hra: Mudže mukesin (autor: Ilona Kaletová)

Pravidla: Všichni účastníci sedí v kruhu. Jeden z nich stojí uprostřed kruhu. Hra začíná v momentě, kdy účastníci začnou zpívat. Přitom si za zády předávají předmět. Hádající ví, kde předmět začíná putovat a po dozpívání písně musí správně uhádnout, kdo předmět má. Pokud uhádne, mění si místo. Pokud neuhádne, musí splnit úkol a potom se s někým vymění. Úkol záleží na skupině – kliky, běhání, dřepy, zpěv, apod.

Konec: Hra se několik kol opakuje. Na závěr se lektori zeptají indiánů, kteří hádali, jaké to bylo.

Muge muke (Mudže mukesin) – píseň ke hře

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Další informace:

Stručné představení programu:

„Celý pobyt se budete podílet na přípravě jídla, pití a chodu tábořiště. Čeká vás trénink loveckých dovedností a indiánských kolektivních aktivit, jako je orientace v terénu, stavba chýše, příprava večere, tajemné sebepoznání, závěrečná zkouška vzájemné spolupráce, respektu a zodpovědnosti a před odjezdem balení a úklid tábořiště. Mimo program budete mít volno nebo program s vaším pedagogickým doprovodem. Přestávky během programu nebudou v pravidelných časech, ale podle potřeby. Chcete se na něco zeptat?“

Varianta pro 1. – 3. třídu

Mimo to na nás tady číhá jedno takové nebezpečí. Je to zlý šaman, který se velmi rád vkrádá do dětských skupin. (Šaman je velmi uznávaná osoba v indiánském kmeni. Radí a léčí, náčelníci si k němu chodí pro

rady. Někdy se však stalo, že byl šaman zlý, ten byl potom z indiánské vesnice vyhnán. Žil někde v ústraní a škodil tomu, komu mohl. Takovému zlému šamanovi se brání velmi těžko.) Způsobuje, že se všichni hádají, nedokáží se domluvit, spolupracovat a je jim všem velmi špatně. A naším úkolem bude se tomuto zlému šamanovi postavit a zahnat ho. Budeme se na to připravovat a poslední den se s ním utkáme a uvidíme, zda se nám povede ho přemoci.

Prostor pro diskuzi.

Večerní píseň

Po večerní hygieně a přípravě místa na spaní se všichni tiše sejdou uprostřed louky, čelem na západ, již pod noční oblohou. Lektor popíše, co se bude dít.

„Indiáni byli velmi spjatí s přírodou, potřebovali ji k životu a velmi si jí vážili. Každé ráno vítali slunce písní a každý večer se se sluncem loučili. Ted' vám zazpíváme indiánskou píseň, bude se čtyřikrát opakovat, můžete se k našemu zpěvu přidat. Kdo nebude chtít zpívat, nemusí, ale bude tiše a v klidu stát a poslouchat.“

Elujla – Večerní píseň

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

2.3 Sebeobslužnost a společné získávání nových dovedností – 3 h

Zahájení dne – ranní píseň, očista těla, samostatná příprava snídaně, trénink loveckých dovedností a indiánské kolektivní sporty.

2.3.1 Nastavení sebe do nového dne, samoobslužnost – 2 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Program pro účastníky začíná od ranního probuzení (bubnování bubnu) až po přípravu snídaně a společného snídání v kruhu.

Metody

Účastníci se zúčastní ranního rituálu, možnost volby (ranní očista těla).

Pomůcky

Buben, plavky a ručník.

Podrobně rozpracovaný obsah

Ranní píseň: Lektor za pomoci bubnu vzbudí všechny účastníky. Lektor bubnuje na buben v rytmu tlukotu srdce. Dojde doprostřed louky čelem k východu a počká, až k němu účastníci dorazí. Společně 4x zazpívají indiánskou píseň k východu slunce. Účastníci můžou zpívat nebo jenom poslouchat. Následně si všichni popřejí dobré ráno a lektor se účastníků ptá, jak se vyspali. V případě, že byla někomu zima nebo má mokrý spacák, tak pomůže tyto problémy vyřešit, aby další noc byla lepší. Je dobré mít s sebou deky na půjčení pro účastníky a mokré věci usušit během dne.

Wa ta ho – Ranní píseň

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Očista těla: Lektor nabídne účastníkům ranní umytí těla v potoce:

„Kdo chce, tak se teď jde převléci do plavek a setkáme se na břehu potoka. Kdo nechce, začne své vlastní ranní rituály (ranní hygiena) a uklizení svých věcí.“

Lektor se potká se zájemci o ranní koupání na břehu potoka. Účastníky poučí o bezpečném koupání. Kdo je vykoupáný, jde se usušit a převléci. Lektor počká na všechny účastníky a od potoka odchází jako poslední.

Pauza (cca 20 minut) – prostor pro účastníky, aby se nachystali k přípravě snídaně. (Předpokládáme, že účastníkům, kteří se šli ráno vykoupat bude trvat o něco déle, než provedou ranní hygienu a podobně).

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Společná příprava snídaně a snídání v kruhu.

Metody

Skupinová práce celé třídy dohromady.

Pomůcky

Krájecí prkénka, nože, tácy, kotlík na čaj, trojnoha/rošt na vaření, suroviny na snídani, hrnečky, sekery, pily, souprava na křesání (ocílka, pazourek, troudu).

Podrobně rozpracovaný obsah

Příprava snídaně

Účastníci se sejdou v prostoru pro stravování. Rozdělí se do pracovních skupin. Část jde připravit dřevo, pár účastníků se postará o rozdělání ohně a uvaření čaje, zbytek chystá snídani.

Společná snídání

Po všech úspěšných přípravách se účastníci věnují snídání, při které zároveň probíhá diskuze. Lektoři nastíní program dne: dopoledne lukostřelba a indiánské kolektivní hry, odpoledne orientace v terénu, stavba chýše, večer noční aktivita.

Příprava snídaně (autor: Martin Svoboda)

Příprava snídaně (autor: Martin Svoboda)

2.3.2 Trénink loveckých dovedností a indiánských kolektivních aktivit – 3 h

Forma a bližší popis realizace

Účastníky rozdělíme do dvou libovolných skupin. Jedna skupina se bude věnovat lukostřelbě, druhá skupina indiánským kolektivním sportům. Skupiny se po přestávce vystřídají a po další krátké přestávce proběhne zápas v indiánském kolektivním sportu.

Metody

Frontální výklad, jak se střílí z luku a bezpečnost, individuální empirická zkušenost ve střílení z luku, skupinová podpora a pozitivní motivace skupiny k jednotlivci, který střílí.

Pomůcky

Luky, šípy, terčovnice, lano, případně síť (na zachytávání šípů), chrániče na předloktí.

Podrobně rozpracovaný obsah

Skupina se přemístí na místo, které je vhodné pro lukostřelbu (prázdná louka, ideálně končící svahem bez stromů). Účastníci pomůžou nachystat terčovnice, napnou luky a stanoví si pořadí. Lektor předvede a popíše správný lukostřelecký postoj a způsob střílení a míření.

Postoj: Stojíme bokem k terčovnici. Praváci levou nohou dopředu, leváci pravou nohou dopředu. Ruka, kterou držíme luk je natažená.

Založení šípu: Šíp přiložíme k luku a upevníme na tětivu (vložíme tětivu do zářezu na konci šípu). Šíp míří kolmo od tětivy těsně nad rukou, která drží luk. Většinou platí pravidlo, že jinak barevná letka (pírko) jde od luku ven, protože by v letu zavádila o luk. Nejsou-li letky barevné, je třeba se podívat na jejich umístění a šíp podle toho správně založit. Šíp v luku natáhneme co nejvíce, můžeme si ruku s nataženou tětivou opřít o bradu.

Míření: Sledujeme hrot šípu a snažíme se, aby směřoval to středu terčovnice.

Bezpečnostní zásady:

- **Všichni účastníci, kteří nestřílí, stojí za střelci.**
- **Pro šípy se jde společně, v tu dobu nikdo nestřílí.**

Každý účastník vždy vystřelí 3 šípy, jde je sebrat a pokračuje další.

(Více informací ke střílení z luku lze dohledat na internetu, např. <https://blog.lucistnice.cz/jak-strilet-z-luku/>)

Příprava na lukostřelbu (autor: Martin Svoboda)

Lukostřelba (autor: Ilona Kaletová)

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Lektor uvede indiánské kolektivní sporty – lakros, šiny, papasekaway.

Varianta lakros

Lektor představí účastníkům lakrosku, popíše ji. Následně si každý účastník vezme lakrosku a míček. Účastníci sledují lektora a napodobují, co lektor dělá (házení a chytání míčku, sběr míčku ze země, přihrávka spodem ve dvojici, přihrávka horem ve dvojici, opisování „C“ při běhu).

Varianta šiny

Lektor představí účastníkům šiniovku, popíše ji. Následně si každý účastník vezme šiniovku a míček. Lektor zadává účastníkům jednotlivé úkoly, které využijí ve hře – přihrávky, střelba na branku, běh s vedením míčku u šiniovky.

Varianta papasekaway

Lektor rozdá účastníkům pruty. Všichni si stoupnou do kruhu s dostatečnými mezerami. Přihrávají si pytlíčky.

Metody

Frontální vysvětlení pravidel, skupinová soutěživá hra, individuální řízení se pokyny lektora.

Pomůcky

- Na lakros: lakrosky na počet hráčů a stejné množství tenisových míčků, branky (možno svázat dvě trojnohy z klacků),
- Na šiny: silnější klacek (ideálně dole zahnutý ve tvaru hokejky), tenisový míček, branky (možno svázat dvě trojnohy z klacků),
- Na papasekaway: prut (o tloušťce palce, délka do 50 cm), dva provázkem spojené sešité pytlíčky, nejlépe kožené nebo z velmi pevné látky, vyplněné např. pískem, rýží apod. (viz obrázek), případně lze pevně spojit provázkem dva tenisové míčky, branky (možnost svázat dvě trojnohy z klacků).
- Šátky na označení týmů.

Dva sešité váčky na hru papasekaway.

Podrobně rozpracovaný obsah

„Vy si teď vyzkoušíte indiánské kolektivní sporty. Rozdělte se na dvě stejně silná družstva.“

Rozdělení do družstev může proběhnout např. následovně:

- *„Každý si vyberte jednoho kamaráda, který je ve sportu stejně zdatný jako vy.“* Každý z dvojice jde pak do jiného družstva.
- *„Rozdělte se na dvojice, každá dvojice si stříhne. Všichni vítězové jsou jeden tým. Všichni poražení jsou druhý tým.“* Vítězný tým na svoji ruku uváže šátek, aby se vzájemně poznali.

Lektoři následně vyberou jeden z níže popsaných sportů:

Lakros

Pomůcky: lakrosky pro každého hráče, tenisový míček a branky (možné svázat trojnožku z klacků).

Pravidla:

Hráči jsou rozděleni do dvou skupin. Pohybují se po poli. Jejich úkolem je si přihrávat míček vzduchem (s míčkem mohou běžet) a trefit se do soupeřovy branky. Aby bod byl platný, musí být minimálně jedna přihrávka před střelbou na branku.

Hraje se 2 x 10 min. V poločase je 5 minut pauza a střídá se pole.

Před hrou je vhodné 30 minut trénovat přihrávky, sběr míčku ze země a běh s míčkem.

Lakros (autor: Martin Svoboda)

Lakros (autor: Martin Svoboda)

Šiny

Pomůcky: silnější klacek (ideálně dole zahnutý ve tvaru hokejky), tenisový míček, branky (možno svázat dvě trojnohy z klacků).

Pravidla:

Hráči jsou rozděleni do dvou skupin. Pohybují se po poli. Jejich úkolem je si přihrávat míček přihrávkami po zemi (jako ve florbalu) a trefit se do soupeřovy branky.

Hraje se 2 x 10 min. V poločase je 5 minut pauza a střídá se pole.

Před hrou je vhodné 30 minut trénovat přihrávky a střelbu do brány.

Papasekaway

Pomůcky: prut (o tloušťce palce, délka do 50 cm), dva provázkem spojené sešité pytlíčky, nejlépe kožené, vyplněné např. pískem, rýží apod. (viz obrázek), branky (možnost svázat dvě trojnohy z klacků).

Pravidla:

Hráči jsou rozděleni do dvou skupin. Pohybují se po poli. Jejich úkolem je si přihrávat míček vzduchem (s míčkem mohou běžet) a trefit se do soupeřovy branky. Aby bod byl platný, musí být minimálně jedna přihrávka před střelbou na branku.

Hraje se 2 x 10 min. V poločase je 5 minut pauza a střídá se pole.

Před hrou je vhodné 30 minut trénovat přihrávky.

3. hodina

Zápas

Účastníci se rozdělí do dvou podobně silných týmů a ve vybraném sportu se odehraje jeden zápas. Hraje se 2 x 15 minut se střídáním polí.

2.4 Orientace v terénu, vaření večere – 4 h

2.4.1 Orientace v terénu – 1 h

1. hodina

Účastníci se ve dvou skupinách vydají hledat ztracené suroviny k večeři. Pracují s mapou a buzolou.

Forma a bližší popis realizace

Orientace v terénu – nalezení místa se surovinami pro přípravu večere (skupinová práce).

Metody

Skupinová práce, výukové metody – práce s mapou, komunikace ve skupině.

Pomůcky

Mapa (Příloha č. 1.3), buzola, suroviny na večeři (Příloha č. 2.4).

Podrobně rozpracovaný obsah

Před touto aktivitou je potřeba nachystat stanoviště a ukrýt na nich suroviny k vaření večere.

Účastníci si ze své skupiny vyberou dva schopné vedoucí týmů. Náčelníci týmů dostanou tajnou informaci o tom, jaký tým si mají zvolit.

Informace: „*Vaším úkolem bude pomocí mapy najít něco ukradeného.*“ Náčelníci si stříhnou a vyberou si tým. Následuje legenda. Před putováním proběhne krátká instruktáž o tom, jak pracovat s mapou.

Každá skupina dostane mapu, buzolu a souřadnice místa, kam mají dojít. S každou skupinou jde jako dozor lektor nebo učitel. Lektor ani učitel do práce skupiny nezasahují, pouze je doprovázejí. Skupina najde místo a přinese do tábořiště podíl surovin. Pokud se skupině nepodaří suroviny najít, učitel nebo lektor jim pomůže ukázat směr.

Až se obě skupiny vrátí, probíhá reflexe. Lektorů používají tyto otázky:

- Jak jste postupovali?
- Jaké jste si rozdělili role?
- Náčelník: Jak jsi spokojený/á se svým týmem?
- Za co bys je ocenil/a?

Varianta pro 1. – 3. třídu

Přírodovědná procházka po okolí s úkolem najít kámen, který má účastníkům pomoci v boji se zlým šamanem.

Forma a bližší popis realizace

Přírodovědná procházka po okolí, hledání slídy.

Metody

Frontální výuka (popis přírodnin), rozhovor s účastníky, badatelské činnosti (hledání kamenů a jejich zkoumání), samostatná práce.

Pomůcky

Žádné.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci už znají legendu o zlém šamanovi, který se snaží získat nad nimi moc.

„Je několik způsobů, jak se můžete bránit zlému šamanovi. V průběhu našeho společného pobytu se o nich postupně dozvíte. Prvním z nich je najít správné blýskavé kameny. Teď se společně vydáme je hledat.“

Účastníci se připraví na procházku. Do malých skupinek si vezmou batůžek, pití a pláštěnku. Lektori zkontrolují, zda jsou účastníci nachystaní a společně vyrážejí na procházku. Po cestě se lektori účastníků ptají na přírodniny v okolí. Účastníci se snaží správně odpovědět a lektori jejich informace doplňují.

Cesta vede kolem spodní i horní louky tábořiště Kosího potoka, skoro až na vrchol kopce. Tam se nachází naleziště slídy. U naleziště lektori se skupinou zastaví a představí účastníkům slídu. Právě to, jak se leskne, je ochráně před zlým šamanem. Účastníci se dají do hledání. Většinou najdou několik kamenů a vyberou ten, který obsahuje nejvíce slídy. V momentě, kdy každý má dokonalý kámen, vrací se zpátky do tábořiště.

Výprava za slídovými kameny. (autor: Martin Svoboda)

2.4.2 Stavba chýše – 2 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Dva účastníci řídí každý svoji skupinu. Cílem je postavit chýši, do které se vejde celá skupina.

Metody

Práce ve větší skupině s rozdělením rolí, řešení aktuálních problémů, diskuze a komunikace.

Pomůcky

Sekery, pily, dvě klubka provázku.

Podrobně rozpracovaný obsah

Nejprve si skupina určí dva náčelníky – navrhuje vhodné kandidáty, kteří jsou schopni vést tým. Náčelníci musí s rolí souhlasit. Zvoleným náčelníkům je sdělen úkol – postavit chýši, do které se všichni vejdou.

Náčelníci si s vědomím toho, co mají splnit, vybírají svůj tým. Když jsou účastníci rozděleni do dvou týmů, oznámí se úkol, který mají plnit, všem účastníkům. Skupiny si vezmou náčiní a dostanou klubko provázku. Každou doprovází jeden lektor a jdou si najít ideální místo pro chýši.

Skupina pracuje na stavbě chýše. S každou skupinou je jeden z lektorů. Pozoruje jejich práci. V momentě, kdy bude skupina hotova, předvede a popíše cvičně lektorovi. Až skupina skončí s prací, vrací se na tábořiště.

Potom se skupiny vzájemně navštíví a své výtvary si předvedou. Lektor se vždy skupiny ptá:

- Jak se jim spolupracovalo?
- Jak se choval náčelník?
- Za co by náčelník ocenil svůj tým?
- Otázka pro sledující skupinu: Co se vám na této chýši líbí?

Varianta pro 1. – 3. třídu

V úvodu do aktivity zmíníme: „Všechno, co společně zvládneme, oslabuje šamana, navíc jsou chýše jedna z možností, kam se dá na chvíli před šamanem ukrýt.“

Stavba chýše (autor: Ilona Kaletová)

Stavba chýše (autor: Ilona Kaletová)

2.4.3 Příprava a vaření večere – 1 h

1. hodina

K primitivnímu způsobu táboření neodmyslitelně patří i příprava jídel na ohni. Z časových důvodů není reálné, aby si účastníci připravovali všechna jídla, nicméně jedné večeři jsme v programu vyhradili místo.

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si za pomoci lektorů uvaří na ohni večeři ze surovin.

Metody

Samostatná práce, nácvik dovedností – vaření a příprava dřeva, spolupráce – každý splní svůj úkol a tým dosáhne skupina výsledku (uvaření večere).

Pomůcky

Pily, sekery, souprava na křesání, dřevo na topení, trojnožka, kotlík, prkénka, nože, struhadlo, lis na česnek, naběračka, vařečka, mísy, suroviny na večeři (bramborový guláš tzv. buřtguláš nebo bramboračka – Příloha č. 2.4).

Podrobně rozpracovaný obsah

„Vrátíme se k vašemu odpolednímu hledání. Teď nalezené suroviny zpracujeme v něco teplého do žaludku. Začneme tím, že se rozdělíte do 3 pracovních skupin. V první skupince budou 3 lidi, kteří se pokusí křesáním pomocí ocílky a pazourku rozdělat oheň. Jakmile se jim podaří oheň rozdělat, budou

se o něj po celou dobu vaření důkladně starat, aby neuhasl, nebo naopak nebyl moc prudký a dalo se na něm vařit.

Druhá skupinka půjde nachystat chrastí (slabé suché smrkové větvičky – lámou se opatrně ze stromů) a dřevo z dřevníku na vaření. Je potřeba ho naštípat a nanosit k ohništi v dostatečném množství, aby stačilo na uvaření večeře a ještě pak na večerní posezení u ohně.

Třetí, největší skupina bude zpracovávat suroviny na buřtguláš, který si společně uvaříme k večeři. Je potřeba očistit zeleninu a pak ji nakrájet, stejně jako uzeninu, na malé kousky. Až budeme mít vše připravené, vložíme do kotlíku a pustíme se do vaření. Kotlík bude potřeba hlídat a míchat guláš, aby se nepřipálil.

Až bude uvařeno, společně se navečeříme.“

Recepty:

Bramboračka

Suroviny	Počty účastníků		
	10 až 14	15 až 19	20 až 25
česnek	6 stroužků	8 stroužků	10 stroužků
olej	6 lžic	8 lžic	10 lžic
sůl	dle chuti	dle chuti	dle chuti
majoránka	6 lžiček	8 lžiček	8 lžiček
mrkev	6 ks	8 ks	10 ks
malá cibule	3 ks	4 ks	5 ks
hladká mouka	6 lžic	8 lžic	10 lžic
větší brambory	15 ks	20 ks	25 ks
menší petržel	3 ks	4 ks	5 ks
celer	1 ks	1 ks	1 ks
voda	250ml/účastník	250ml/účastník	250ml/účastník

Postup:

- 1) Cibuli očistíme a nakrájíme nadrobno.
- 2) Ostatní zeleninu očistíme a nakrájíme na menší kostičky (cca 2 x 2 x 2 cm).
- 3) Na oleji zpěníme cibuli, přidáme mrkev, petržel a celer a lehce osmahneme.
- 4) Zeleninu zaprášíme moukou a smažíme dozlatova.
- 5) Zalijeme vodou.
- 6) Přidáme brambory a vaříme, dokud zelenina není měkká.
- 7) Na závěr přidáme prolisovaný česnek, majoránku a dle chuti osolíme.
- 8) Doporučujeme podávat s chlebem.

Buřtguláš

Suroviny	Počet účastníků		
	10 až 14	15 až 19	20 až 25
česnek	9 stroužků	12 stroužků	15 stroužků
olej	6 lžic	8 lžic	10 lžic
sůl	dle chuti	dle chuti	dle chuti
špekáčky	10ks	15ks	20ks
mletá paprika	6 lžic	8 lžic	10 lžic
malá cibule	10 ks	12 ks	14 ks
hladká mouka	6 lžic	8 lžic	10 lžic
větší brambory	15ks	13 ks	16 ks
drcený kmín	1 lžička	1 lžička	2 lžičky
voda	200 ml/účastník	200 ml/účastník	200 ml/účastník

Postup:

- 1) Cibuli nakrájíme nadrobno.
- 2) Špekáčky a brambory nakrájíme na kostičky cca 2 x 2 x 2 cm.
- 3) Cibuli na oleji necháme zesklivatět.
- 4) Přidáme špekáčky a orestujeme.
- 5) Přidáme kmín a mletou papriku.
- 6) Zalijeme vodou a přidáme brambory.
- 7) Vaříme do změknutí brambor.
- 8) Mouku rozpustíme v troše vody a zahustíme buřtguláš.
- 9) Na závěr prolisujeme česnek a osolíme.

Příprava večeře (autor: Martin Svoboda)

Příprava večere (autor: Martin Svoboda)

Příprava večere (autor: Martin Svoboda)

2.5 Sebepoznání – 2 h

2.5.1 Noční aktivita – 1 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Noční aktivita – účastníci individuálně projdou noční stezkou – mají zavázané oči a vede je natažený provaz.

Metody

Motivace – vyprávění (legenda), intenzivní osobní prožitek, překonání sebe sama. Po skončení aktivity reflexe, rozhovor.

Pomůcky

Lano (300–500 metrů dlouhé – lze navazovat), šátek pro každého účastníka.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci si sednou k ohni a vyslechnou si motivační vyprávění:

“Právě vás čeká další zkouška. Tentokrát prověříme vaši pevnou vůli, odvahu a orientaci bez možnosti použití jednoho smyslu. V lese na vás čeká stezka vytvořená pomocí lana. Vy si zavážete oči a každý sám tou stezkou po slepu projdete.”

Potom si každý vezme šátek, zaváže si oči a spojí se do jednoho hada. Všichni se ztiší a dál už nemluví. Lektor chytne prvního ze skupiny a skupinu odvede na začátek Noční stezky. Účastníci mají jednoduchý úkol, chytit se lana a po něm pokračovat až do cíle. Celá trasa má cca 300 metrů a jde terénem. Uprostřed cesty sedí tiše učitel, který účastníky mlčky pozoruje. Na konci na účastníky čeká druhý lektor, který jim tiše řekne: *„Vítej v cíli cesty!“*, mlčky všichni čekají na konci a pozorují své další spolužáky. Společně se vrátí po cestě zpátky k ohni.

Varianta pro 1. – 3. třídu

Aktivita je stejná, jen si navíc účastníci vyslechnou legendu o Ztraceném Slunci a na konci Noční stezky jim druhý lektor tiše řekne: „Zachránil jsi Slunce!“

Legenda o ztraceném Slunci

Každý k životu potřebujeme Slunce. Večer se s ním loučíme písní a stejně tak jej ráno vítáme. Tu si ale zlý šaman pomyslel, že kdyby Slunce bylo jen jeho, mohl by ostatní ovládat, protože oni Slunce také potřebují. Jistě by se mu všichni podřídili a on by jim vládl. A tak zkrátka Slunce ukradl. A k našemu neštěstí, udělal to zrovna dnes. To, co na obloze vidíte, jsou poslední paprsky Slunce. „Indiáni, co s tím budeme dělat?“ (Předpokládáme, že se účastníci ozvou, že chtějí Slunce zachránit, případně je k tomu povzbudíme.) „To je skvělé, že chcete Slunce zachránit, přece se nenecháme zastrašit zlým šamanem. Máte štěstí, jak Slunce nese šaman do svého světa, tak Slunce zanechalo poslední paprsek. Tento paprsek nás zavede ke Slunci a vy ho tak můžete zachránit.“

Záchrana Slunce (autor: Martin Svoboda)

Záchrana Slunce (autor: Martin Svoboda)

„Zachránil jsi Slunce.“ (autor: Martin Svoboda)

U ohně následuje reflexe. Jako první začnou lektoři, kteří skupinu pochválí, že to účastníci celé zvládli.

„Tím, že jste splnili tento úkol, jste se zařadili k malé části lidí na světě, která ušla 300 m potmě, to mnoho lidí za celý svůj život ani nezkusí.“ (Důvodem je, že se s úplnou tmou nesetkáváme – osvětlená města, auta, v lese si svítíme svítilnou, atd.)

Potom každý účastník reflektuje, jak to zvládl.

- Bylo to pro tebe lehké nebo těžké?
- Vydržel/a jsi celou dobu mít zavřené oči?
- Měl/a jsi strach?
- Šel/a jsi sám, nebo jsi na někoho počkal?

Na konec lektoři účastníky ujistili, že i když to nezvládli úplně podle pravidel a třeba se na chvíli podívali, tak je to pořád skvělé, protože do celé akce vůbec šli a pokusili se ji splnit. Příště jistě uspějí bez toho, aby se museli podívat.

Mladším dětem navíc lektor sdělí, že projevíli obrovskou odvahu a je cítit, že zlý šaman slábně. Nicméně musíme být pořád na pozoru.

Večerní píseň

Po večerní hygieně a přípravě místa na spaní se všichni tiše sejdou uprostřed louky, čelem na západ, již pod noční oblohou a zakončí den Večerní písní.

2.6 Sebeobslužnost a zodpovědnost za skupinu – 3 h

Zahájení dne – ranní píseň, očista těla, samostatná příprava snídaně.

2.6.1 Závěrečná zkouška vzájemné spolupráce, respektu a zodpovědnosti – 2 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Vysvětlení pravidel, hra – závěrečná zkouška ve třech týmech, jejichž práce na sebe navazuje.

Metody

Frontální vysvětlení pravidel, skupinová spolupráce, práce v rolích, komunikace.

Pomůcky

Souprava na křesání, kotlík, trojnoha, lana, sedák, karabiny.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci se dozví legendu O indiánské výpravě. Následně si vyberou tři náčelníky. Náčelníci se tajně dozví, jaký bude jejich úkol: 1. Nosit zraněného člena, 2. Rozdělat oheň a uvařit lektvar, 3. Postavit lávku přes potok. Dle těchto instrukcí si náčelníci rozeberou ostatní účastníky. Zahájení celé aktivity začne tím, že jim lektor uhasí oheň vodou a pořádně prolíje ohniště.

První skupina si zvolí nejlehčího člena, toho společnými silami nosí. Chodí po louce mezi značkami (např. balíky) a počítají, kolik kol ujdou. V nošení se můžou střídat. Nosí do doby, kdy druhá skupina dosáhne bodu varu.

Druhá skupina se vydá na dřevo, pro vodu a pro bylinky. Když mají vše hotové, musí rozkřesat oheň, vodu přivést k varu a dát do ní bylinky. Potom k nim teprve přijde druhá skupina. Položí raněného, ten se napije (pouze v případě, že v bylinkách nebylo nic jedovatého) nebo se kotlík k němu pouze postaví. Společně dojdou k třetí skupině, raněného pořád nesou.

Třetí skupina po celou dobu práce první i druhé skupiny staví lanovou lávku přes potok. Po celou dobu práce mají k dispozici lektora, který jim případně může poradit. Než pošlou přes vodu raněného, tak si lávku jednou vyzkouší.

V momentě, kdy je hotová třetí skupina, donesou raněného k lávce, do lávky ho usadí a přetáhnou ho na druhou stranu. Pokud jim nespadne, byli úspěšní a celou zkoušku zvládli.

Legenda: O indiánské výpravě:

Indiánští bojovníci – Apači, se vraceli z válečné výpravy. Jenže museli projet přes území Komančů. K jejich smůle si Komančové Apačů všimli, a jelikož byli na jejich území, začali je pronásledovat. Apačové byli z předchozího boje unavení a s Komanči se nechtěli utkat, proto pobídli své koně a uháněli pryč. Komančové byli rychlí a brzy byli Apačům v patách. Začali po nich střílet šípy a jednomu válečníkovi zranili koně a ten z koně spadl. Stalo se to na kraji hustého lesa, kde se na koních jet nedalo. Apačové věděli, že když proběhnou celý les, dostanou se k řece, kterou když přeplavou, budou už za hranicemi Komančů a ti je dál pronásledovat nebudou. Sesedli tedy z koně, chytli zraněného indiána a nesli ho lesem. Doběhli k řece, raněný indián nemohl plavat, proto mu přes řeku pomocí lan postavili most a přenesli jej do bezpečí. Stihli to tak tak.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ

Forma a bližší popis realizace

Indiánské naladění na boj – písně.

Metody

Učení a zpěv indiánských písní, narativní pantomima, individuální prožití hry. Nasazení sebe sama pro skupinu.

Pomůcky

Buben, šátky, blýskavé kameny (které si nasbírali účastníci předcházející den).

Podrobně rozpracovaný obsah

Svoláme si účastníky do kruhu a připravíme se na boj. Lektor učí děti indiánské písně (Příloha 2.3). První píseň je „Hej heja“, lektor předzpívá melodii a s účastníky zopakuje. Potom po kruhu předzpívává každý účastník a skupina po něm opakuje. Píseň opakují, dokud se ji účastníci nenaučí.

Hej heja – píseň ke hře

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Lektoři účastníkům sdělí, že se blíží zlý šaman.

„Je to tady, blíží se zlý šaman a je potřeba ho porazit. V našem světě s ním bojovat nemůžeme, protože není vidět. Proto budou mít všichni zavázané oči, ale pomocí sklíčka (slídový kámen) se k němu dostaneme a uslyšíme ho. Vaším úkolem bude pozorně poslouchat a šamana se dotknout.“

Účastníci mají zavázané oči a jsou rozmístěni v prostoru po louce. Jeden lektor popisuje, co se právě děje:

„Stojíte sice každý sám, ale nejste sami. Ve vašem okolí jsou vaši kamarádi. Musíte bojovat společně, abyste zlého šamana porazili. Vyndejte své sklíčko z kapsy, dejte si ho před zavázané oči. Tím se dostanete do světa, kde se šaman nachází a kde se ho budete moci dotknout. Jděte za zvukem.“

Druhý lektor má buben. Vždy zabubnuje, chvíli počká a potom změní místo a zase zabubnuje z jiného místa. Účastníci se snaží letora (zlého šamana) chytit. Komu se to povede, sundá si šátek a jde na kraj hracího pole.

Hra končí v momentě, kdy se všichni účastníci dotknou zlého šamana.

Tajná informace náčelníkům skupin (autor: Ilona Kaletová)

Výběr skupin (autor: Ilona Kaletová)

1. skupina – nošení zraněného (autor: Ilona Kaletová)

Vaření lektvaru (autor: Ilona Kaletová)

Vaření lektvaru (autor: Ilona Kaletová)

Stavba lanové lávky (autor: Ilona Kaletová)

Stavba lanové lávky (autor: Ilona Kaletová)

Záchrana zraněného (autor: Ilona Kaletová)

Záchrana zraněného (autor: Ilona Kaletová)

Závěrečné hodnocení (autor: Ilona Kaletová)

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Reflexe závěrečné zkoušky.

Metody

Reflexe, řízená diskuze

Pomůcky

Žádné.

Podrobně rozpracovaný obsah

Všichni účastníci sedí v kruhu. Nejprve každý náčelník hodnotí, jak pracoval jeho tým, co se dařilo i nedařilo. Potom ostatní účastníci hodnotí, jak se jim ve skupině pracovalo. Co by potřebovali jinak, aby byli výkonnější. Jaký mají z celé aktivity pocit. Atd.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ

Lektoři s účastníky sedí v kruhu. Lektoři pokládají účastníkům otázky, ti se vyjadřují. Nikdo výpovědi nekomentuje – ani lektoři, ani účastníci.

- *Jak jste se ve hře cítili?*
- *Co si myslíte, že vám pomohlo, abyste zlého šamana přemohli?*

Ranní píseň (autor: Ilona Kaletová)

2.7 Balení, úklid a závěrečná reflexe – 3 h

2.7.1 Balení a úklid tábořiště – 2 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si zabalí své věci a pomůžou lektorům uklidit tábořiště. Cílem je po sobě nezanechat stopu.

Pomůcky

Hrábě, rýč, pytle na odpad.

Podrobně rozpracovaný obsah

Závěrečnou aktivitou je samostatné zabalení všech osobních věcí i věcí pro společné táboření a tábořiště uvést do původního stavu. Cílem je ukázat účastníkům, že místo, které využívali, je potřeba opustit v „lepší stavu“ než bylo před příjezdem.

Lektoři rozdávají úkoly a účastníci jim pomáhají:

- Úklid ohniště.
- Bourání týpí.
- Úklid dřeva a lavic.
- Umytí nádobí.
- Sběr odpadků.

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Reflexe má dvě části. Nejprve je společná formou diskuze. Druhá část je dotazník, který účastníci vyplní.

Metody

Reflexe, řízená diskuze, samostatné vyplnění dotazníku.

Pomůcky

Dotazníky (Příloha č. 1.4), psací potřeby.

Podrobně rozpracovaný obsah

Naposledy lektori sedí s účastníky v kruhu. Probíhá závěrečná reflexe, kde si nejprve shrnou, co všechno zažili, potom účastníkům položí tři otázky, o kterých mluví. Opět platí, že nikdo nic nekomentuje. A také nikdo nikoho neoznačuje, mluví obecně.

- Co jsem dal/a?
- Co jsem si vzal/a?
- Co potřebuji jinak?

Po této reflexi dostanou účastníci k vyplnění evaluační dotazník.

Závěrečná reflexe (autor: Ilona Kaletová)

Metodická část

a) Uvedení do tématu

Téma programu s názvem Příroda, prostor pro vzdělávání a kamarádství spadá do oblasti Osobnostně sociální výchovy. Celý program je zaměřený na sociální vazby a osobnostní růst. Jeho úkolem je poskytnout dostatek příležitostí k sledování vztahů ve skupině a poznávání sebe sama. Zároveň účastníkům přináší poznatky o primitivním táboření, které může být pro některé účastníky nové. Neznámé, pro někoho nekomfortní prostředí, přináší nové neznámé situace a nové prvky, které ovlivňují vzájemné vztahy a pohled na sebe sama.

b) Nezbytná teorie

Program by měl být veden lektorem se zkušeností s tématy osobnostně sociální výchovy, především komunikace, vztahů a sebepoznání. Cílem programu totiž není pouze užít si pobyt v přírodě, ale i předat vědomosti o mezilidské komunikaci, mezilidských vztazích a sebereflexi. Tyto kompetence lektora jsou získány především komplexním studiem a dlouhodobou praxí v oblasti osobnostní a sociální výchovy. Lektori by měli mít na paměti komplexní rozvoj účastníka a jeho individualitu. Významnou roli hraje i mnoho dalších faktorů jako struktura vzdělávací lekce a především přístup lektora. Nástroji k zajištění kvalitního průběhu programu jsou didaktické zásady – měly by usměrňovat veškeré lektorovo počínání. Vychází z toho, jak funguje proces učení a jak funguje náš mozek. Hlavním cílem programu Příroda, prostor pro vzdělávání a kamarádství, není jen pobyt v přírodě, ale celkový rozvoj účastníků a budování dobrých vztahů ve skupině.

1) Zásada komplexního rozvoje osobnosti účastníka – rozvoj kompetencí probíhá v oblasti kognitivní (poznávací), afektivní (emoční) i psychomotorické. Při přípravě a vedení vzdělávacího programu a do jeho struktury zapojujeme všechny tyto oblasti.

2) Zásada odbornosti – účastníci by si měli osvojovat poznatky nejen na své momentální kognitivní úrovni, ale měly by to být poznatky, které odpovídají současným ověřeným poznatkům dané vědecké oblasti.

3) Zásada individuálního přístupu – mezi účastníky jsou rozdíly dané jejich osobností, sociálním zázemím, kulturou, věkem, mírou zkušeností i úrovní kompetencí. Účastníci mají různé učební styly, různé preferované kanály příjmu informací. Proto je třeba ke každému účastníkovi přistupovat individuálně a snažit se vžít do jeho „kůže“.

4) Zásada spojení teorie s praxí – při rozvoji kompetencí je důležité, aby předávání znalostí bylo spojeno s praktickým navázáním na vzdělávací potřeby účastníků pramenící z běžného života. Kontext a navázání na známá fakta a zkušenosti jim umožní si věci lépe osvojit.

5) Zásada uvědomělosti a aktivity – účastník se učí buď proto, že musí, že mu to bylo nakázáno – je motivován z vnějšku, nebo proto, že se chce něco nového dozvědět, něčemu se naučit pro své vlastní uspokojení a pro vlastní užitek – na základě vnitřní motivace. Vnitřní motivace je mnohem účinnější. Účastník by si měl v každém okamžiku učení umět odpovědět na otázky typu: K čemu mi tohle je? K čemu to využiji? Jaký to má smysl? V osobnostní a sociální výchově je důležité vnímání fyzické a psychické osobní bezpečnosti, proto u všech aktivit platí pravidlo „STOP“, kdy se účastníci nemusí aktivity účastnit v dané roli, ale je jim nabídnutá role jiná. Aktivitu účastníků a motivaci podporuje

i častá konkrétní pozitivní zpětná vazba. Díky pozitivním emocím spojeným s pocitem úspěchu budou získané kompetence trvalejší.

6) Zásada přiměřenosti – je důležité klást na účastníky přiměřené nároky, což ovšem neznamená nenáročné, ale takové, které účastníka podněcují a přispívají k jeho celkovému rozvoji co možná největší měrou. Každý účastník je svérázná osobnost. Je nutné zjistit schopnosti a možnosti každého účastníka a nechat jej pocítit radost z úspěchu.

7) Zásada zvědavosti – při učení by účastník měl být zvědavý, měl by očekávat něco nového, mělo by ho to zajímat. To, že bude mít chuť se něco nového naučit, dozvědět, vyzkoušet si, mu pomůže překonat strach z neznámého, nebude stresovaný, snáz si zapamatuje nové znalosti a osvojí nové dovednosti.

c) Vstupní předpoklady pro program

Vzhledem k tomu, že se jedná o pobytovou akci a dětské účastníky, je potřeba vzít v úvahu mnoho dalších faktorů, které na účastníky působí a které jsou důležité pro průběh programu.

Důležitým předpokladem pro uplatnění vnitřní motivace je optimální fyzický i psychický komfort účastníků. Pro fyzický komfort jsou důležité, aby dopředu věděli, že jedou do náročnějších podmínek – dobrá instruktáž a dobré vybavení pro pobyt venku (i za chladnějšího a deštivějšího počasí). Pro psychický komfort je důležité především naplnění několika faktorů: status, jistota, autonomie, vztahovost a férovost. V rámci uznání mého statusu se jedná o uznání a respekt k mé osobě, a to od ostatních účastníků, i ze strany školitele. Jistotu podporuje znalost průběhu programu, časového rámce, struktury. Autonomii podporuje jasné nastavení pravidel vzdělávacího procesu i skupinového fungování. Vztahovost souvisí s přijetím do skupiny. Navazování vztahů pomáhá možnost se představit, projevit, vyjádřit své obavy a očekávání. A také poznání ostatních účastníků. Férovost je reprezentovaná především nezaujatým chováním lektora, hlídáním dodržování pravidel a objektivně nastavenou reflexí ze strany lektora.

Velmi důležitá je osobnost lektora. Důraz je kladen na jeho schopnost efektivní komunikace. V neformálním vzdělávání je dána vysokou interaktivitou ve vzdělávání, potřebou lektorů i účastníků srozumitelně sdělovat své potřeby, přiměřeně prosazovat myšlenky a názory a sdílet znalosti. Aktivita a zájem všech zúčastněných v obou částech komunikace, tj. čistá, nenásilná, nehodnotící, respektující řeč na straně jedné a aktivní naslouchání na straně druhé, jsou jedním ze základních předpokladů nejen efektivity neformálního vzdělávání, ale porozumění a rozvoji spolupráce obecně.

Lektor by měl mít také schopnost vcítit se, jinak řečeno být empatický, aby byl vzdělávací proces perspektivní a komunikace mezi účastníky efektivní. Měl by se tedy umět vcítit do emočního stavu svých posluchačů. Schopnost empatie závisí na osobnosti člověka, jeho psychických vlastnostech, biologických dispozicích, ale i životních zkušenostech.

d) Přínos neformálního vzdělávání

Neformální prostředí je jedním z předpokladů úspěšného vzdělávání v oblasti osobnostně sociální výchovy. Umožňuje jak využití vnitřní motivace, spojení s praxí, tak individuální přístup a v neposlední řadě učení se všemi smysly a prožitkem. Poskytuje rozvoj kompetencí, na které se běžně ve školní výchově nedostává – **Osobnostní rozvoj:** Rozvoj schopností poznávání; Sebepoznání a sebezpečení; Seberegulace a sebeorganizace; Psychohygienu; Kreativitu; **Sociální rozvoj:** Poznávání lidí; Mezilidské

vztahy; Komunikace; Kooperace a kompetice; **Morální rozvoj:** Praktická etika; Řešení problémů, rozhodovací dovednosti.

Přínosem programu je i přítomnost neučitele – lektora, odborníka z oboru, jehož osobnost na žáky po dobu programu působí. Přínosem je také jeho nestranný přístup k jednotlivým žákům a ke skupině bez dosud vytvořených předsudků. Uplatnění mnoha dovedností a kompetencí žáků v průběhu programu umožňuje vyniknout i jinak přehlíženým schopnostem žáků, a pomoci tak i přítomným učitelům žáky lépe poznat.

Vystoupení z komfortní civilizační zóny umožňuje žákům lépe rozlišit základní životní potřeby od „civilizačního nánosu“ (př.: dostupnost mobilního signálu, dostupnost tekoucí vody, dostupnost komfortního tepla, dostupnost hotové stravy bez našeho přičinění, dostupnost splachovací toalety, dostupnost elektrické energie, atd.).

e) Rozvíjené kompetence včetně konkrétního způsobu jejich rozvíjení

Program rozvíjí tyto klíčové kompetence: kompetence k učení, k řešení problému, pracovní, sociální a personální, občanské a komunikační, podrobněji jsou uvedeny v kapitole 1.4.

Programy jsou koncipovány v přímé návaznosti na klíčové kompetence dle RVP pro základní a střední školy se zaměřením na oblasti:

- Člověk a příroda – programy se zaměřují zejména na poznávání přírody přímo v terénu v jedné z nejcennějších přírodních lokalit v ČR a nabízí tak jedinečnou příležitost pro naplnění oborů Praktické poznávání přírody, Biologie hub, rostlin a živočichů, Základy ekologie, Životní prostředí.
- Člověk a jeho svět – programy svou náplní zahrnou všechny tematické okruhy Místo, kde žijeme, Lidé a čas, Lidé kolem nás, Rozmanitost přírody i Člověk a jeho zdraví.
- Osobnostně sociální výchova – vede k porozumění sobě samému a druhým, napomáhá ke zvládnutí vlastního chování, přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni, rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti, utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci, umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů), pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci, vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů, přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování, napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování

f) Vhodné modifikace programu i s ohledem na účastníky se SVP

Program je koncipován pro účastníky 1. a 2. stupně ZŠ, SŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Lektor může zvážit snížení/zvýšení varianty s ohledem na zkušenosti, znalosti a dovednosti dané skupiny účastníků. Program je v základním provedení připraven na 19 hodin + 2 hodiny teoretické přípravy před odjezdem, je však možné v případě delšího pobytu program rozložit na více dní nebo prodloužit.

Vzhledem k individuálnímu přístupu lektora k účastníkům po celou dobu programu a volnému individuálnímu nasazení skupiny při jednotlivých aktivitách, je možné program věnovat také účastníkům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) bez větších úprav. Změnit doporučujeme pouze časovou dotaci jednotlivých aktivit dle potřeb účastníků se SVP. Konkrétní modifikace programu záleží na formě speciálních vzdělávacích požadavků daného účastníka.

g) Možné komplikace a problémy, řešení nestandardních situací

POČASÍ

Program je vhodné realizovat v letních měsících, kdy je teplo. Velmi záleží na vybavení účastníků. V případě teplého a slunečného počasí to problém není. Horší je to v momentě, kdy celý víkend prší a je potřeba účastníkům zajistit komfort tepla a sucha. V případě, že nemají pláštěnky a nepromokavé boty, to jde velmi špatně. Z těchto důvodů je dobré mít v okolí zajištěné útočiště. Na tábořišti Kosí potok, kde probíhaly pilotáže, je tímto azylem Fara v Michalových Horách (základna LLM).

ZRANĚNÍ

Účastníci v průběhu programu pracují s mnoha ostrými nástroji. Je vždy potřeba účastníky poučit o bezpečnosti práce s nástroji. Lektoři by u sebe měli mít neustále lékárničku. Pro mnohé účastníky je náročné se pohybovat v nerovném terénu – louka, les. Další nástrahou je oheň, o který se mohou účastníci spálit.

DISKOMFORT PRO FÓBIE

Pro některé účastníky může být náročný pobyt v přírodě. Nemají k dispozici elektřinu, umělé osvětlení, stabilní teplotu místnosti, dokonalý úkryt před deštěm a vlhkem, splachovací záchod, mobilní signál, atd. Další diskomfort může působit i spaní ve velké skupině. Mezi účastníky můžeme mít nejrůznější strachy: tma, hmyz, nedokonalá čistota, atd.

ALERGIE A ZDRAVOTNÍ STAV

V dnešní době je velmi pravděpodobné, že nám na program přijdou účastníci, kteří mají alergie, astma a jiné zdravotní problémy. Nejčastější alergie, které se kurzu týkají, jsou: na pyl rostlin a dřevin, štípnutí od hmyzu, na potraviny a léky. Z důvodu prevence vyplňují zákonní zástupci účastníků dotazník, kde napíší všechny podrobnosti o zdravotním stavu účastníka a zhodnotí jeho fyzickou a psychickou kondici. Tyto dokumenty si lektoři po setkání s účastníky projdou.

DISKOMFORT PRO UČITELE

Program není náročný jenom pro účastníky. Může být náročný pro pedagoga, který nemá zkušenosti s podobným typem pobytu v přírodě. Kromě diskomfortu účastníků mohou mít pedagogové problém se spaním na zemi, přílišným strachem o účastníky v některých aktivitách, celkovou nejistotu, že nemají vše pod kontrolou a že jsou účastníci ve volném prostoru.

SITUACE SE ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCI

Vzhledem ke specifičnosti programu je dobré hned od začátku dobře komunikovat se zákonnými zástupci účastníků. Doporučujeme uspořádat třídní schůzku, kde pedagog představí vzdělávací program, popíše prostředí, kde účastníci budou, a specifikuje vybavení, které je potřeba.

Není úplně vhodné, aby účastníci měli v průběhu programu návštěvy ze stran svých rodičů, protože to narušuje program.

I po návratu je potřeba se zákonnými zástupci komunikovat. Účastníci se vrátí plní zážitků (jak pozitivních, tak i negativních) a účastníci mohou různé situace vnímat jinak, než ve skutečnosti byly. V těchto případech se mohou zákonní zástupci zajímat, co konkrétně se na programu dělo.

POUČENÍ O BEZPEČNOSTI – NOŽE, LUKY, SEKERY, PILY, POTOK, ATD.

Před každou aktivitou s nástroji je potřeba účastníky poučit o bezpečnosti a sledovat je při činnosti. Také je potřeba nastavit pravidla pro pohyb u potoka. I přes všechna poučení se může stát úraz. Proto je potřeba být neustále ve střehu.

OPUŠTĚNÍ TÁBOŘIŠTĚ

Tábořiště není ničím ohraničené. Nacházíme se na louce, kterou z jedné strany lemuje potok a z druhé strany les. Musíme mít 100% jistotu, že účastníci budou tam, kde mají být a nebudou se svévolně vzdalovat z tábořiště. Tohle je dobré probrat s doprovázejícím pedagogem a rizikové účastníky mít pod dohledem.

h) Vhodná literatura, odkazy apod.

- <https://www.odyssea.cz/metodiky-osv>
- <https://skolni.eu/pedagogika/osobnostni-a-socialni-vychova/>
- VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4473-5
- NEUMAN, Jan. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0628-6.
- MACEK, Jiří. *Táboříme v týpí*. 4. vydání. Praha: Václav Vávra, 2021. Les (Liga lesní moudrosti). ISBN 978-80-87875-24-7.
- PORSCH, Josef, Kamila LUNEROVÁ, Vlastimil KUBÁT, Josef SOKOL, Vladimír LEVÍNSKÝ a Petr VILHELM. *Kmenové zřízení*. Ilustroval Pavla LEVÍNSKÁ, ilustroval Jan KŘÍSTEK. Praha: Liga lesní moudrosti - The Woodcraft League, 2011. Les (Liga lesní moudrosti). ISBN 978-80-904567-0-9.
- PORSCH, Josef. *Týpí jako domov*. Praha: Asociace turistických oddílů mládeže, [2018 nebo 2019]. Hořec (Asociace turistických oddílů mládeže ČR). ISBN 978-80-906797-1-9.
- KEJVAL, Jaroslav. *Instinktivní lukostřelba*. Druhé, opravené vydání. [Česko]: Jaroslav Kejval, 2014. ISBN 978-80-270-1811-6.
- BOTHE, Carsten. *Kniha o nožích a sekerách: materiály, typy, zacházení a péče*. Přeložil Anna ŠTORKÁNOVÁ. [Líbeznice]: Víkend, 2018. ISBN 978-80-7433-231-9.
- SETON, Ernest Thompson. *Indiáni - Kniha lesní moudrosti*. Přeložil Miloš ZAPLETAL. Praha: Leprez, 2003. ISBN 80-86061-33-7.
- JEIER, Thomas. *Indiáni: praobyvatelé Severní Ameriky*. Praha: Knižní klub, 2013. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4135-7.
- KUPČÍK, Lubomír. *Velká indiánská kniha: hau kóla!*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4066-2.

3.1 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 2 h (příprava před odjezdem)

Tato část probíhá před odjezdem. Obsahuje instruktáž žáků, co a jak si mají sbalit, případně informační schůzku pro zákonné zástupce. Pedagog postupuje podle pokynů lektorů, které dostal v dostatečném předstihu.

3.1.1 Organizační pokyny – 1 h

1. hodina

Doporučujeme, aby organizační pokyny byly předány žákům v rámci třídnické hodiny (případně oddílové schůzky).

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Pedagog představí žákům vzdělávací program, kterého se zúčastní. Předá jim veškeré materiály a ty s nimi projde. Odpoví případné dotazy.

Metody

Je využita nejprve motivace, aby se žáci programu chtěli účastnit. Následuje frontální výuka, kde pedagog předá žákům všechny potřebné informace. Končí diskuzí, kdy se žáci ptají na vše, co je ohledně programu zajímavé.

Pomůcky

Dokumenty pro žáky: organizační informace (název akce, místo akce, informace o stravě, ubytování, času a místu srazu a návratu, cena akce, seznam věcí), bezinfekčnost, dotazník o fyzické zdatnosti, souhlas zákonných zástupců s akcí (Příloha č. 2.1).

Prezentace – fotografie a shrnutí podstatných informací (Příloha č. 1.1).

Podrobně rozpracovaný obsah

Učitel představí žákům vzdělávací program, kterého se zúčastní. Předá jim veškeré materiály a ty s nimi projde. Odpoví případné dotazy.

Dokumenty – po motivaci žáci dostanou veškeré dokumenty, společně je s vyučujícím přečtou a je k nim vše vysvětleno. Žáci se mohou ptát, co je zajímavé nebo čemu nerozumí.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ

Informační schůzka – vzhledem k nízkému věku účastníků doporučujeme pedagogovi uspořádat informační schůzku pro rodiče, kde sdělí rodičům všechny potřebné informace a odpoví jejich dotazy.

3.1.2 Seznámení s původními obyvateli Ameriky – 1 h

Další část je přímo zaměřená na skupinovou práci ve třídě. Cílem je zjistit základní informace o původních obyvatelích Ameriky.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci při skupinové práci zjistí informace o původních obyvatelích Ameriky. K práci mají možnost používat tematickou literaturu a hledat na internetu.

Metody

Skupinová práce v PC učebně založená na vyhledávání a třídění informací.

Pomůcky

Pracovní list s tematickými otázkami (Příloha č. 1.2, Příloha č. 2.2 – řešení k pracovnímu listu), počítač/tablet s připojením internetu, knihy s tematikou o původních obyvatelích Ameriky (viz *h*) *Vhodná literatura, odkazy apod.* v části 3 Metodika), psací potřeby.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ – pastelky a velký papír pro každou skupinu (formát cca A1–A0).

Podrobně rozpracovaný obsah

Rozdělení žáků do skupin: Pedagog rozdělí žáky do skupin po 3–4. Předpokládáme, že pedagog žáky zná a vytvoří skupiny, které úkol zvládnou.

Představení pracovního listu: Pedagog rozdává skupinám pracovní list a vysvětlí jim, jak mají postupovat. Nejprve si přečtou otázky. Následně napíší vše, co sami vědí. Potom vyhledávají na internetu nebo v knihách a své informace doplňují. Druhý úkol – nakreslit obrázek plní až v případě, že jsou hotovi.

Skupinová práce: Žáci ve skupinách zpracovávají pracovní list. Vyučující mezi nimi prochází, pozoruje žáky, případně se jich doptává, zda vědí, co mají dělat.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ

Učitel rozdělí žáky do skupin po 3–4 žácích. Každá skupina dostane papír formátu A1–A0. Žáci kreslí vše, co o původních obyvatelích Ameriky vědí. Případně mohou prohlížet obrázky z internetu nebo knih.

Rozvíjené kompetence

Kompetence k učení (účastníci vyhledávají a třídí informace, operují s termíny a uvádějí je do souvislostí, zpracované informace interpretují před skupinou), komunikační kompetence (účastníci formulují a vyjadřují své myšlenky, naslouchají promluvám druhých, vhodně na ně reagují a zapojují se do diskuze, obhajují svůj názor a vhodně argumentují).

Hodnocení a reflexe

U mladších účastníků je důležitá motivace, aby chtěli program absolvovat. Většinu technických záležitostí je nutné vyřídit se zákonnými zástupci. Naopak u starších žáků můžeme zodpovědnost nechat na nich a zákonným zástupcům jen vysvětlit nesrovnalosti mezi pokyny a žákovskou interpretací.

Seznámení s původními obyvateli Ameriky bylo úspěšné. Mladší žáci byli velmi tvůrčí a vytvořili obrovské barevné plakáty, kde se snažili zachytit, co indiáni dělali, jak žili a co pro ně bylo typické. Samozřejmě tam vnesli i spoustu svých domněnek, které bylo potřeba uvést na pravou míru – například nakreslili, jak loví mamuta a podobně.

Starší žáci zpracovávali téma písemně. Vyhledávali a třídili informace. Diskutovali a dopisovali informace, které věděli.

Celkové vyhodnocení bylo až na pobytu. Všechny prezentace byly vydařené a ve všech bylo nutné některé informace uvést na pravou míru.

Třídní učitelé hodnotili tuto přípravu na pobyt jako úspěšnou. Dost tomu pomohlo, že jsou žáci zvyklí ve skupinách pracovat a výsledky prezentovat. Dá se očekávat, že u tříd, které takto vedené nejsou, může nastat problém, kdy se žáci ve skupině nedokážou domluvit.

3.2 Tábořiště Kosí potok – 4 h

Skupina dorazí na místo konání. Proběhne seznámení s lektory, s prostředím, ve kterém budou pobývat. Je potřeba postavit týpí, připravit dříví apod. Následně proběhnou seznamovací aktivity, žáci prezentují výsledky skupinové práce o původních obyvatelích Ameriky, absolvují besedu o primitivním táboření a zakončí den písní.

3.2.1 Stavba zázemí – 3–4 h

1. hodina

Účastníci mají za úkol postavit týpí, zabydlet se a připravit dříví.

Forma a bližší popis realizace

Žáci pracují ve dvou skupinách. Větší skupina s jedním lektorem staví týpí. Druhá menší skupina s lektorem chystá dříví a zázemí, kde se bude vařit a stravovat.

Metody

Skupinová práce, která se řídí jasnými pokyny lektorů.

Pomůcky

Týpiové tyče, týpí s liningem, provazy, sekery, kladivo, pily.

Podrobně rozpracovaný obsah

Seznámení – v kruhu na louce: Lektori přivítají skupinu na louce a představí se. Dále lektori ukážou účastníkům celé tábořiště a nastaví technická pravidla pro pobyt. Na konci se mohou účastníci zeptat na dotazy, které je napadly.

Skupinová práce: Lektori nabídnou účastníkům dvě práce – stavbu týpí a přípravu dřeva. Účastníci se rozdělí podle vlastních preferencí. Následně obě skupiny pracují na zajištění zázemí. Na konci bloku se účastníci ubytují a připraví si spaní.

3.2.2 Slavnostní uvítání a pravidla – 1 h

V tuto chvíli je připravené zázemí a začíná program, jehož gradování plyne až do závěrečné aktivity, která proběhne poslední den. Lektor rozdělá oheň. Všichni si sednou kolem ohně do kruhu. Účastníci se blíže seznámí s lektory a vyrobí si jmenovky. Následně si zahrají indiánskou hru, představí svoji práci, dozvědí se bližší informace o primitivním táboření a následném programu, ukončí den.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Společenské sezení v kruhu u ohně. Vzájemné poznávání. Beseda o primitivním táboření.

Metody

Názorná ukázka (rozdělání ohně), seznamování v kruhu, prezentace skupinové práce, frontální předání informací o primitivním táboření a diskuze.

Pomůcky

Křesadlo (ocílka a pazourek), troud, „mluvící předmět“, účastnické skupinové práce (vyplněné pracovní listy, u mladších společný obrázek).

Podrobně rozpracovaný obsah

Rozdělání ohně: Lektor ukáže skupině ocílku a pazourek a vypráví jim o primitivním rozdělání ohně bez pomoci sirek nebo zapalovače. Předvede jim techniku, jak se oheň rozdělá a názorně oheň zapálí.

Seznámení: Lektori se účastníkům představí a něco o sobě poví. Potom účastníky vyzvou, aby se také představili a vždy o sobě řekli jednu zajímavou věc, co dělají rádi nebo je pro ně typické. Aby bylo jasné, kdo mluví, pošlou lektori mluvící předmět – kdo drží předmět, může mluvit, ostatní naslouchají a případně se doptávají.

Prezentace skupinové práce: Účastníci se rozdělí do skupin, ve kterých ve škole pracovali na tématu Původní obyvatelé Ameriky. Jejich úkolem je ostatním sdělit získané informace. Lektori skupinám pokládají doplňující otázky. Skupiny se v prezentaci střídají a všichni prezentují.

Beseda o primitivním táboření: Lektor naváže na zmíněné informace od účastníků. Doplní jejich informace, případně některé mýty vysvětlí a uvede na pravou míru. Účastníci se v průběhu besedy můžou lektora ptát na to, co je zajímavé k tématu.

Je důležité, aby zazněly tyto informace:

- S jednoduchými věcmi se dá přežít v přírodě, stačí mít s sebou nástroje (pily, sekery, plachty, nádoby na vaření, apod.) a ostatní nám poskytne les – dřevo, potravu, rostliny, vodu, atd.
- Pro místo táboření potřebujeme mít v dosahu pitnou vodu. Ideální je hotová studánka. Nicméně ne vždy jsme v místě, kde studánky jsou. Proto hledáme důvěryhodný zdroj vody – ideálně pramen nebo čistý potůček, který protéká lesem.
- Naším cílem je nezanechat po sobě stopu. Vaříme ze surovin, snažíme se minimalizovat množství odpadu, který vezeme zpátky do civilizace. Snažíme se neničit přírodu v našem okolí.
- Na záchod chodíme mimo zdroj vody. Vysvětlíme, jak v přírodě hospodaříme s toaletním papírem. Také jak používáme lopatku a podobně.
- Oheň rozděláváme pomoci křesací sady nebo sady třecích dřev. Výhoda je, že oproti sirkám a zapalovači nám tyto nástroje nedojdou.
- V dešti je potřeba hledat dřevo, které je kryté větvemi. Případně můžeme porazit soušku, když ji rozřežeme a naporcujeme, tak uprostřed kmene je dřevo suché, i když celý týden prší.
- V lese najdeme i potravu – houby (základní pravidla: hladký spodek kloboučku a sbíráme pouze to, co známe), lesní plody, „lesní chléb“ – pupava, ad.

Indiáni plání:

- Indiánské kmeny rozlišujeme podle jejich způsobu života. Když nemají koně, drží se na kraji prérií a v lesích. V momentě, kdy získali koně, mohli začít putovat po prériích.
- Jsou to odborníci na primitivní způsob života. Když uloví zvíře, zužitkují ho úplně celé a nic jim nezbude – žádný odpad.
- Jsou schopni přizpůsobovat se změnám – umí přežít zimu, ulovit zvěř, když je jí málo apod.
- V kmeni si volí náčelníka, pokud ho chtějí, a mají radu starších. Funguje u nich plná demokracie.
- Náčelníci jsou ti nejchudší, protože se starají o ostatní.
- Nechápu majetek a nehromadí jej. Pouze obchodují s koňmi.
- Indiáni mají svoji čest a snaží se neudělat nic, co by jejich čest pošpinilo. Je pro ně největší potupa, kdyby je někdo upozornil, že něco dělají špatně.
- Jejich odměňování – orlí pera – za skutečné zásluhy. Funguje to na principu: něco splníš a jsi odměněn.

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si vyrobí jmenovky s „indiánskou“ tematikou, hra: Mudže mukesin, stručné shrnutí uplynulého dne a nastínění programu následujících dní, večerní píseň.

Metody

Individuální tvořivá práce (jmenovky), frontální vysvětlení pravidel, účastníci si zahrají „hazardní“ hru, brainstorming, účastníci se zúčastní večerního rituálu.

Pomůcky

Dřívko s dírou a provázek (možno nahradit samolepícím papírem), pastelky/fixy, mince.

Podrobně rozpracovaný obsah

Jmenovky: Účastníci si vytvoří jmenovku (uvádějí tvar jména, jak chtějí být osloveni) a ke jménu nakreslí indiánský symbol. Jmenovky ukážou ostatním a představí symbol.

Hra: Mudže mukesin (30 minut):

Úvod do hry: Indiáni jsou velmi soutěživí, velmi rádi se sázejí a vybízejí se k různým výzvám. Tato hra patří k jejím oblíbeným.

Lektor motivuje účastníky ke hře. Skupinu přemístíme od ohniště na louku, kde si sednou do kruhu. Lektor jim vysvětlí pravidla hry, účastníci se případně zeptají, pokud něčemu nerozumí. Vybere se první statečný odvážlivce, řekne sázku a hra začne. Lektoři během hry podněcují napětí, s účastníky otevřeně mluví a pozitivně dění komentují. Snaží se je co nejvíce nadchnout a udržet ve hře.

Muge muke („Mudže mukessin“) – píseň ke hře

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Shrnutí dne a nástin toho, co nás čeká: Lektoři se s účastníky vrátí k ohni. Dají jim slovo a mají za úkol shrnout, co se celý den dělo. Snaží se účastníky vést, aby vše říkali chronologicky. Dále se jich zeptají, co si myslí, že budou dělat (něco můžou účastníci odušit z pomůcek, které se v prostoru na jídlo nachází). Potom jim to lektoři shrnou.

Večerní rituál: Účastníci si vyčistí zuby a provedou večerní hygienu. Lektoři je těsně před spaním vezmou doprostřed louky čelem na západ. Zpívají 4x indiánskou píseň k západu slunce. Účastníci se můžou k lektorům se zpěvem přidat, nebo jen poslouchat. Po písni si popřejí dobrou noc a jdou všichni spát.

Elujla – Večerní píseň

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Rozvíjené kompetence

Kompetence k učení (účastníci při besedě získávají další informace, které třídí a dále zpracovávají, při zajištění zázemí propojují teoretické návody s realizací v praxi), kompetence k řešení problému (rozdívají se při stavbě tábora), kompetence komunikační (rozdívají se při společné besedě i při stavbě tábora, zejména při stavbě týpu, při kterém je potřeba spolupracovat a koordinovat postup), kompetence sociální a personální (účinná spolupráce ve skupině při stavbě tábora), kompetence pracovní (účastníci se učí používat bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržují vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptují se na změněné nebo nové pracovní podmínky).

Hodnocení a reflexe:

Pro účastníky je první den náročný – jsou v novém prostředí bez elektřiny, splachovacího záchodu a pevné střechy nad hlavou. Je možné, že někteří účastníci jsou takhle poprvé v životě. V případě nepříznivého počasí je to celkově pro účastníky ještě náročnější. Celkový program je zaměřený spíše na seznamování a prohlubování vztahů mezi účastníky, je důležité, aby lektoři na případné obavy či nejistotu z nezvyklého prostředí pozitivně reagovali a účastníky podporovali.

3.3 Sebeobslužnost a společné získávání nových dovedností – 4 h

Tento blok začíná druhý den ráno. Jeho obsahem je zahájení dne, příprava snídaně a následně trénink loveckých dovedností a kolektivní indiánské sporty.

3.3.1 Nastavení sebe do nového dne, samoobslužnost – 1 h

Program pro účastníky začíná od ranního probuzení (bubnování bubnu) až po přípravu snídaně a společného snídání v kruhu.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Individuální prožití společného ranního rituálu (zpěv písně a osvěžení těla v potoce) i samostatných ranních rituálů (ranní hygiena, uklizení spacího místa, apod.).

Metody

Účastníci se zúčastní ranního rituálu, možnost volby (ranní očista těla).

Pomůcky

Buben, plavky a ručník, ranní píseň (Příloha č. 2.3).

Podrobně rozpracovaný obsah

Ranní píseň

Ráno (v 7 hodin) se ozve buben, který probudí všechny účastníky. Všichni se sejdou uprostřed louky. Účastníci už od večera vědí, co se bude dít. Všichni stojí v řadě směrem k východu a lektoři začnou zpívat píseň. Účastníci se můžou připojit. Po písni si všichni popřejí dobré ráno a lektoři se všech účastníků zeptají, jak se mají, jak se vyspali a jak se cítí po zdravotní stránce.

Wa ta ho – ranní píseň

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Očista těla

Lektoři účastníky vyzvou k očištění těla v potoce v plavkách. Kdo chce, jde se převléknout a setká se u potoka. Kdo se koupat nechce, může se jít podívat, nebo se věnuje ranní hygieně.

Pauza (cca 20 minut).

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Společná příprava snídaně a snídání v kruhu.

Metody

Skupinová práce celé třídy dohromady.

Pomůcky

Krájecí prkénka, nože, tácy, kotlík na čaj, trojnoha/rošt na vaření, suroviny na snídání, hrnečky, sekery, pily, křesání (ocílka, pazourek, troud).

Podrobně rozpracovaný obsah

Příprava snídaně: Lektoři nabídnou účastníkům tři druhy práce – příprava snídaně, vaření čaje a obstarání dříví. Účastníci se rozdělí tak, aby jednotlivé úkoly pokryly. Jeden lektor jde připravit dříví. Druhý lektor organizuje krájení a mazání pečiva, rozdělání ohně, přinesení pitné vody a vaření čaje. Účastníci dostanou jasné instrukce, co mají dělat a jsou poučeni o bezpečnosti práce s noži.

Lektoři kontrolují práci účastníků a případně jim radí. V tuto chvíli je asi nejsložitější rozkřesat oheň, protože účastníci dostanou pouze pazourek a ocílku s troudem. Vše je pouze na nich.

Hodnocení a reflexe:

V tomto bloku je asi nejtěžší rozdělat oheň bez pomoci sirek. Dále se lektoři setkávají s tím, že někteří účastníci nikdy nic nekrájeli ostrým nožem. Je tedy potřeba velmi dbát na bezpečnost práce s ostrými předměty. Účastníci za pomoci a vysvětlení lektorů blok celkem bezproblémově zvládli. Vždy se ve skupině najdou šikovnější jedinci, kteří skupinu zachrání a ostatním pomůžou.

Příprava snídaně a rozdělení ohně (autor: Ilona Kaletová)

Příprava snídaně a rozdělání ohně (autor: Ilona Kaletová)

3.3.2 Trénink loveckých dovedností a indiánské kolektivní sporty – 3 h

Pro celý tento blok rozdělíme účastníky do dvou menších skupin. Současně probíhá první i druhá hodina a po přestávce se skupiny vymění. Třetí hodina probíhá pro všechny společně. Jedna část je zaměřená na trénink loveckých dovedností – střelba z luku a druhá skupina se učí indiánský kolektivní sport. Po přestávce se skupiny vymění. Celý blok uzavírá krátký turnaj, kterého se zúčastní celá skupina.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Polovina účastníků s lektorem odchází do vhodného prostředí pro střelbu z luku (louka se sítí, svah kopce). Lektor vysvětlí účastníkům správný postoj a držení luku, také je poučí o bezpečnosti (nikdo neběhá pro šípy, když jiný ještě střílí a podobně). Účastníci si to vyzkouší a střídají se ve střelbě.

Metody

Frontální výklad, jak se střílí z luku a bezpečnost, individuální empirická zkušenost ve střílení z luku, skupinová podpora a pozitivní motivace skupiny k jednotlivci, který střílí.

Pomůcky

Luky, šípy, terčovnice, lano, případně síť na zachytávání šípů, chrániče na předloktí.

Podrobně rozpracovaný obsah

Lektor dá účastníkům pokyn, aby se rozdělili do dvou skupin. Lektor si jednu skupinu vezme a vede ji na místo střelby. Doporučujeme buď prázdnou louku se sítí za terčovnicemi, nebo rovinu končící svahem bez kamenů. Lektor vymezí účastníkům prostor – zónu střelby, kde stojí fronta, kam se střílí. Seznámí je s bezpečnostními zásadami (nikdo nechodí pro šípy, dokud se střílí, nikdo nechodí za lanem vyznačenou čáru, s lukem se nikdo neotáčí na vrstevníky, apod.). Potom lektor účastníkům popíše a předvede, jak se drží luk, jak se zakládá šíp, jak se míří a střílí. Účastníci si to postupně zkoušejí. Lektor je opravuje, aby stáli a drželi luk správně. Vždy po dostřelení se položí luky a jdou se sebrat šípy.

Lukostřelba (autor: Ilona Kaletová)

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Druhá polovina účastníků zůstane na louce. Nejprve lektor seznámí účastníky s indiánským kolektivním sportem (lakros) a proběhne nácvik manipulace s lakroskami. Po tréninku proběhne vysvětlení pravidel a nácvik hry.

Metody

Frontální vysvětlení pravidel, skupinová soutěživá hra, individuální řízení se pokyny lektora.

Pomůcky

Branky (možnost svázat dvě trojnohy), lakrosky na počet hráčů a stejné množství tenisových míčků.

Podrobně rozpracovaný obsah

Nejprve lektor seznámí účastníky s indiánským kolektivním sportem (lakros), proběhne nácvik manipulace s lakroskami. Po tréninku proběhne vysvětlení pravidel a nácvik hry.

Zhruba po 30 minutách individuální manipulace a přihrávkách ve dvojicích se účastníci rozdělí do dvou skupin. Lektor vysvětlí účastníkům pravidla lakrosu. Následně si účastníci zkusí lakros zahrát. Lektor je rozhodčí a hlídá dodržení nastavených pravidel, případně účastníkům radí, co mají dělat. Po hře doporučujeme nechat účastníky odpočinout a zajistit jim pitný režim.

Lakros (autor: Ilona Kaletová)

Lakros (autor: Ilona Kaletová)

3. hodina

Zápas

Forma a bližší popis realizace

Všichni účastníci se zúčastní krátkého turnaje (cca 30 minut).

Metody

Účastníci si zahrají týmovou sportovní hru.

Pomůcky

Branky (možnost svázat dvě trojnohy), lakrosky na počet hráčů a stejné množství šátků a jeden tenisový míček.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci si vytvoří dvojice tak, aby byly po fyzické stránce vyrovnané. Následně si stříhnou kámen nůžky papír. Ti, co vyhráli, tvoří první tým, ti co prohráli, tvoří druhý tým. Vítězný tým na svoji ruku uváže šátek, aby se vzájemně poznali. Lektor připomene pravidla a odstartuje hru. Hraje se 10 minut, potom 5 minut pauza a týmy si vymění strany, po té opakují 10 minut hry. Po hře doporučuje zkontrolovat pitný režim hráčů a dát pauzu před obědem.

Varianty:

Trénink loveckých dovedností – je možné zařadit střelbu na body. Účastníci si počítají body podle zásahu terče. Na konci si sdělí, kdo měl nejvíc, kdo je tedy nejpřesnější střelec.

Kolektivní indiánské sporty – mimo lakrosu jde hrát:

- Šiny – pomůcky: klacek (dole zahnutý ve tvaru hokejky) pro každého hráče, tenisový míček, branky (může posloužit trojnoha z klacků).
- Papasekaway – pomůcky: pruty na počet účastníků, dva sešité váčky, branky (může posloužit trojnoha z klacků).

Dva sešité váčky na hru papasekaway.

Rozvíjené kompetence

Kompetence k učení (účastník při hře samostatně pozoruje a experimentuje), kompetence k řešení problému (ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů, řeší taktiku při hře i lukostřelbě), kompetence komunikační (formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory, naslouchá druhým lidem, porozumí jim a vhodně na ně reaguje, komunikuje se spoluhráči taktiku hry), kompetence sociální a personální (účastník účinně spolupracuje ve skupině při přípravě společné snídaně i při kolektivních hrách), kompetence pracovní (při přípravě snídaně používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla nejen při hře, ale i v ostatních činnostech, plní povinnosti).

Hodnocení a reflexe:

Celý tento blok je hodně fyzicky zaměřený. Vyvažuje to lukostřelba, která je orientovaná na jednotlivce, tedy i účastníci, kteří nemají rádi kolektivní sporty, si část dopoledne užijí. Důležité je celé dopoledne sledovat pitný režim. Pokud zbude dostatek času a je příznivé počasí, doporučujeme se zchladit v potoce.

3.4 Orientace v terénu, vaření večere – 4 h

Následující blok obsahuje skupinovou práci ve dvou skupinách s určením rolí. Vše se odehrává mimo tábořiště a poslední aktivita je v tábořišti. Ve variantě pro mladší účastníky se v této aktivitě pracuje hromadně a individuálně.

3.4.1 Orientace v terénu – 1 h

Účastníci se ve dvou skupinách vydají hledat ztracené suroviny k večeři. Pracují s mapou a buzolou.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Orientace v terénu – nalezení místa se surovinami pro přípravu večeře (skupinová práce).

Metody

Skupinová práce, výukové metody – práce s mapou, komunikace ve skupině.

Pomůcky

Mapa (Příloha č. 1.3), buzola, suroviny na večeři (Příloha č. 2.4).

Podrobně rozpracovaný obsah

Před touto aktivitou je potřeba nachystat stanoviště a ukrýt na nich suroviny k vaření večeře.

Účastníci si ze své skupiny vyberou dva schopné vedoucí týmů. Náčelníci týmů dostanou tajnou informaci o tom, jaký tým si mají zvolit. Informace: „Vaším úkolem bude pomocí mapy najít něco ukradeného.“ Náčelníci si stříhnou a vyberou si tým. Před putováním proběhne krátká instruktáž o tom, jak pracovat s mapou a buzolou.

Každá skupina dostane mapu, buzolu a souřadnice místa, kam mají dojít. S každou skupinou jde jako dozor lektor nebo učitel. Lektor ani učitel do práce skupiny nezasahují, pouze je doprovázejí. Skupina najde místo a přinese do tábořiště podíl surovin. Pokud se skupině nepodaří suroviny najít, učitel nebo lektor jim pomůže ukázat směr.

Až se obě skupiny vrátí, probíhá reflexe. Lektoři používají tyto otázky:

- Jak jste postupovali?
- Jaké jste si rozdali role?
- Náčelník: Jak jsi spokojený/á se svým týmem?
- Za co bys je ocenil/a?

Varianta pro 1. – 3. třídu

Forma a bližší popis realizace

Účastníci se připraví na procházku. Po cestě se lektoři účastníků ptají na přírodniny v okolí. Cílem procházky je najít slídu a vrátit se do tábořiště.

Metody

Frontální výuka (popis přírodnin), rozhovor s účastníky, badatelské činnosti (hledání kamenů a jejich zkoumání), samostatná práce.

Pomůcky

Žádné.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci už znají legendu o zlém šamanovi, který se snaží získat nad nimi moc. Můžou se bránit několika způsoby. O všech se v průběhu pobytu dozví. Prvním z nich je najít blýskavé kameny.

Skupina se vydá na procházku do okolí. Po cestě určují stromy a rostliny. Všímají si hmyzu a pobytových stop. Téměř na konci procházky dojdou k nalezišti slídy. Musí si nasbírat tyto kameny, protože jim pomůžou přemoci zlého šamana. Potom se terénem vrací zpátky do tábořiště.

Hledání slídových kamenů (autor: Martin Svoboda)

Hledání slídivých kamenů (autor: Martin Svoboda)

3.4.2 Stavba chýše – 2 h

Účastníci ve dvou skupinách postaví chýši, do které se všichni vejdou.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Lektoři pomůžou účastníkům rozdělit se na dvě skupiny. Skupiny odchází, aby mohli splnit svůj úkol, s každou skupinou odchází jeden lektor. Po uplynutí časového limitu se skupiny vzájemně navštíví a chýše si představí.

Metody

Práce ve větší skupině s rozdělením rolí, řešení aktuálních problémů, diskuze a komunikace.

Pomůcky

Provázek, sekery, pily.

Podrobně rozpracovaný obsah

V úvodu si účastníci určí dva náčelníky – navrhují vhodné kandidáty, kteří jsou schopni vést tým. Náčelníci musí s rolí souhlasit. Zvoleným náčelníkům je sdělen úkol – postavit chýši, do které se všichni vejdou.

Náčelníci si s vědomím toho, co mají splnit, vybírají svůj tým. Když jsou účastníci rozděleni do dvou týmů, oznámí se úkol, který mají plnit, všem účastníkům. Skupiny si vezmou náčiní a dostanou klubko provázku. Každou doprovází jeden lektor a jdou si najít ideální místo pro chýši.

Na místě stavby chýše by se měl náčelník skupiny ujmout slova a rozdělit úkoly. Je možné, že se členové skupiny úkolů ujmou intuitivně. Může se stát, že lektor bude muset ze začátku trochu pomoci – navést na to, co je potřeba udělat a jak si práci rozdělí, aby se podíleli všichni. Dále už jenom lektor skupinu sleduje a dohlíží, zda účastníci manipulují s nářadím bezpečně.

Skupina pracuje na stavbě chýše. Až skupina skončí s prací, vrací se na tábořiště.

Skupiny si jdou navzájem navštívit chýše a podrobně je popíší. Na konci bloku proběhne reflexe:

- Jak se vám pracovalo ve skupině?
- Co byste chtěli do příště zlepšit? Jaký byl váš náčelník?
- Náčelníku, za co bys své lidi v týmu pochválil? (konkrétně)

3.4.3 Příprava večeře – 1 h

K primitivnímu způsobu táboření neodmyslitelně patří i příprava jídel na ohni. Z časových důvodů není reálné, aby si účastníci připravovali všechna jídla, nicméně jedné večeři jsme v programu vyhradili místo. Doporučujeme buď bramborový guláš (tzv. buřtguláš) nebo něco ve stylu bramborové polévky (může být s uzeninou). Nevolíme jídlo z masa z důvodu špatných možností skladování.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci se rozdělí do dílčích pracovních skupin a za pomoci lektorů si připraví večeři.

Metody

Samostatná práce, nácvik dovedností – vaření a příprava dřeva, spolupráce – každý splní svůj úkol a tím dosáhne skupina výsledku – uvaření večeře.

Pomůcky

Pily, sekery, souprava na křesání, dřevo na topení, trojnožka, kotlík, prkénka, nože, struhadlo, lis na česnek, naběračka, vařečka, mísy, suroviny na večeři (Příloha č. 2.4).

Podrobně rozpracovaný obsah

Tato aktivita navazuje na předchozí aktivitu hledání surovin. Pokud je některá skupina neúspěšná, tak vaří pouze z toho, co mají.

Lektoři připraví pro účastníky suroviny k večeři. Účastníci se rozdělí do skupin – „kráječci“, „rozdělávači ohně“ a „dřevaři“.

„Kráječci“ pod dohledem lektora krájí zeleninu a uzeninu. Lektor účastníkům pomáhá a předvádí jim, jak mají zeleninu a uzeninu zpracovat. Dále za pomoci lektora postupně vloží připravené suroviny do kotlíku a vaří.

„Rozdělávači ohně“ si nachystají pomůcky a rozkřešou oheň, udržují jej po celou dobu vaření.

„Dřevaři“ pod dohledem lektora chystají a nosí dřevo k ohništi, zajistí tolik dřeva, aby vydrželo celé vaření a na večerní oheň.

V momentě, kdy je vše nachystané a hotové, se všichni společně navečeří.

Rozvíjené kompetence

Kompetence k řešení problému (je uplatňována ve všech tématech při orientaci v terénu, stavbě chýše i přípravě večeře při samostatné práci ve skupině), kompetence komunikační (rozdívá se opět v celém bloku, kdy účastníci, aby dosáhli vytyčeného cíle, musí spolupracovat a komunikovat spolu), kompetence sociální a personální (účastníci účinně spolupracují ve skupině, podílí se společně s lektory na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňují kvalitu společné práce), kompetence pracovní (účastníci používají bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržují vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky).

Hodnocení a reflexe:

Tento blok je činností velmi pestrý. Všechny aktivity jsou zaměřené na spolupráci ve velkých i malých skupinách. Vždy po jednotlivých částech reflektujeme jejich spolupráci. Lektori musí celou dobu hlídat účastníky při práci s ostrými nástroji (sekera, pila, nůž) a je dobré mít neustále u sebe lékárničku.

U starších účastníků je vidět, jak se dívky hned zapojí do krájení a chlapci dají přednost přípravě dřeva. Několik jedinců zkouší rozdělat oheň.

Většina mladších dětí nikdy nic nekrájela ostrým nožem a tato první zkušenost může skončit říznutím. Mladší účastníci si zkouší první větší spolupráci ve skupinách, kde mají role. Někteří se s tímto způsobem setkávají poprvé. Někteří zvolení náčelníci úplně neví, jak mají tým řídit a potřebují pomoc.

Vaření večeře (autor: Ilona Kaletová)

3.5 Sebepoznání – 2 h

Následující aktivita je zaměřena pouze na jednotlivce a jejich seberozvoj a odehrává se po setmění. Následuje aktivita, která má jasná pravidla, ale bývají velmi často porušována. V tomto případě není vhodné účastníky za jejich porušení kritizovat, ale spíše motivovat, aby to příště zvládli čestně. Také je velmi důležité, že je tato aktivita dobrovolná a pokud někdo opravdu hodně nebude chtít jít, tak ho nebudeme nutit.

3.5.1 Noční aktivita – 1 h

Tato aktivita vyžaduje přípravu před jejím zahájením – vyznačení trasy pomocí lana.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si vyslechnou úvod do aktivity (mladší účastníci bájí o Slunci jako motivaci). Následně si všichni zavážou oči a přesouvají se k začátku stezky. Každý sám projde stezku.

Metody

Motivace – vyprávění (legenda), intenzivní osobní prožitok, překonání sebe sama. Po skončení aktivity reflexe, rozhovor.

Pomůcky

Lana (300–500 metrů dlouhé – lze navazovat), šátek pro každého účastníka.

Podrobně rozpracovaný obsah

Před touto aktivitou je potřeba si připravit trasu. Lektor nebo oba lektoři si vezmou lana a navážou je ve výšce pasu v terénu, vytvoří tím trasu 300–500 m dlouhou. Záleží na šikovnosti skupiny, podle toho přizpůsobí náročnost trasy – buď jenom kolem stromů, nebo i terénem a různým křovím. Začátek a konec jsou na dvou různých místech, ale ideálně tak, aby byly dostupné kousek od tábořiště.

Lektoři si zavolají skupinu k ohništi. Jeden z lektorů přednese účastníkům motivační úvod. Následně vyzve účastníky, aby si všichni zavázali oči. Od zavázání očí musí všichni mlčet. Také tato zkouška je na jednotlivcích, tedy každý půjde sám a nebude na nikoho čekat. V tomto okamžiku sledujeme skupinu a případně necháme u ohniště účastníky, kteří mají evidentní strach, který nepůjde překonat. Je také možné, že to zvládne celá skupina bez zaváhání.

V případě účastníků 1. – 3. třídy ZŠ navíc předneseme v úvodu Legendu o ztraceném Slunci. Tím skupinu motivujeme k této aktivitě. Následně dodáme, že právě tato situace nastala a pokud se jim nepodaří Slunce najít, tak zítra ráno už nevyjde. Vyzveme účastníky, aby si všichni zavázali oči. Od zavázání očí musí všichni mlčet, aby na sebe neupozornili zlého šamana. Dále probíhá aktivita stejně.

Účastníci se spojí do jednoho hada (chytanou se za ruce), už musí být zticha a nesmí mluvit, lektor chytne prvního a odvede je všechny na začátek stezky. Před začátkem se skupina zastaví a vyčkává, až na ně přijde řada. Lektor si bere jednoho účastníka za druhým a postupně je vede na start stezky. Nechává mezi nimi rozestup tak, aby se nepotkali.

Účastníci projdou trasu, na jejím konci stojí druhý lektor, který jim vždy pošeptá: „*Jsi v cíli*“ („*Zachránil/a jsi Slunce.*“) a sundá jim šátek z očí. Účastníci tam stojí opodál a v tichosti sledují své kamarády. Až projde celá skupina, všichni se společně vrátí do tábořiště k ohni, kde proběhne reflexe.

Lektoři a účastníci sedí v kruhu u ohně. Lektoři řídí diskuzi, pokládají otázky a nechávají účastníky se vyjádřit. Důležité je, že nikdo neodpoví, nekomentuje a nehodnotí.

Nejprve lektor účastníky pochválí, že aktivitu zvládli (mladší děti navíc, protože společnými silami zvládli zachránit Slunce). Dále jim sdělí, že patří mezi necelou cca třetinu lidí na světě, kteří ušli přes 300 metrů po slepu. To totiž jen tak někdo nezvládne a ani během svého života nezkusí.

Reflektivní otázky:

- Pro koho z vás to bylo snadné a proč?
- Pro koho to bylo těžké a proč?
- Kdo vydržel mít celou dobu šátek?
- Kdo nějaké pravidlo porušil – chvíli se díval, počkal na toho za sebou (apod.)? Je nutné účastníky ubezpečit, že to není chyba, že porušili pravidla. Příště to třeba zvládnou lépe.
- Jaké to pro vás bylo? Řekněte své pocity?

Rozvíjené kompetence

Kompetence k řešení problému (při samostatném plnění nočního úkolu si účastník ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů), kompetence komunikační (zejména v závěru aktivity při společném hodnocení formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje), kompetence pracovní (dodržuje vymezená pravidla).

Hodnocení a reflexe

Lektoři by měli mít na paměti, že tato aktivita může být pro některé účastníky velmi náročná a je potřeba po celou dobu k nim přistupovat citlivě a podporovat jejich sebevědomí. Také je potřeba dodržovat zásady komunikace při reflexi, nesmí dopustit, aby se někdo někomu posmíval.

V každé testované skupině se našli účastníci, kteří to zvládli bez problému, dokázali překonat sami sebe bez podvádění a i ti, kteří na někoho počkali nebo se místy dívali. Nicméně se ve všech případech aktivita podařila a účastníci ji hodnotili pozitivně.

3.6 Sebeobslužnost a zodpovědnost za skupinu – 3 h

Tento blok začíná třetí den ráno. Jeho obsahem je zahájení dne, příprava snídaně a následně plnění závěrečné zkoušky.

3.6.1 Závěrečná zkouška vzájemné spolupráce, respektu a zodpovědnosti – 3 h

Závěrečná aktivita má otestovat týmovou spolupráci účastníků a zároveň by pro ně měla být nejnáročnější.

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si vyslechnou legendu, potom si vyberou tři schopné náčelníky, ti si vyberou jeden ze tří úkolů a podle toho si zvolí tým. Následně se každý pustí do své části společného úkolu a snaží se zachránit zraněného indiána.

Metody

Skupinová spolupráce, práce v rolích, komunikace.

Pomůcky

Souprava na křesání, kotlík, trojnoha, lana, sedák, karabiny.

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci se dozví legendu O indiánské výpravě. Následně si vyberou tři náčelníky. Náčelníci se tajně dozví, jaký bude jejich úkol: 1. Nosit zraněného člena, 2. Rozdělat oheň a uvařit lektvar, 3. Postavit lávku přes potok. Dle těchto instrukcí si náčelníci rozeberou ostatní účastníky do svých skupinek. Zahájení celé aktivity začne tím, že jim lektor uhasí oheň vodou a pořádně prolíje ohniště.

První skupina si zvolí nejlehčího člena, toho společnými silami nosí. Chodí po louce mezi balíky a počítají, kolik kol ujdou. V nošení se můžou střídat. Nosí do doby, kdy druhá skupina dosáhne bodu varu. U skupiny je celou dobu pedagog a sleduje dodržování pravidel.

Druhá skupina se vydá na dřevo, pro vodu a pro bylinky. Když mají vše hotové, musí rozkřesat oheň, vodu přivést k varu a dát do ní bylinky. Potom k nim teprve přijde druhá skupina. Položí raněného, ten se napije (pouze v případě, že v bylinkách nebylo nic jedovatého) nebo se kotlík k němu pouze postaví. Tuto skupinu sleduje lektor. Společně dojdou k třetí skupině, raněného pořád nesou.

Třetí skupina po celou dobu práce první i druhé skupiny staví lanovou lávku přes potok. Po celou dobu práce mají k dispozici lektora, který jim případně může poradit. Než pošlou přes vodu raněného, tak si lávku jednou vyzkouší.

V momentě, kdy je hotová třetí skupina, donesou raněného k lávce, do lávky ho usadí a přetáhnou ho na druhou stranu. Pokud jim nespadne, byli úspěšní a celou zkoušku zvládli.

Varianta pro 1. – 3. třídu ZŠ

Forma a bližší popis realizace

Nejprve účastníky připravíme na boj se zlým šamanem. U ohniště v kruhu sedíme a zpíváme indiánské písně pro povzbuzení. Účastníky nejprve motivujeme, potom jim vysvětlíme pravidla a odehraje se hra. Vše se odehrává na prostorné louce. Jeden lektor je zlý šaman, druhý dohlíží, aby se účastníci někam nezatoulali, kde by to mohlo být nebezpečné.

Metody

Učení a zpěv indiánských písní. Frontální vysvětlení pravidel, narativní pantomima, individuální prožití hry. Nasazení sebe sama pro skupinu.

Pomůcky

Buben, šátky, kameny (které si účastníci nasbírali předcházející den).

Podrobně rozpracovaný obsah

Svoláme si účastníky do kruhu a připravíme se na boj. V kruhu zazpíváme několik indiánských písní. (Příloha č. 2.3).

Hej heja – píseň ke hře

Ke stažení zde: https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Potom účastníkům řekneme: „Je to tady, blíží se zlý šaman a je potřeba ho porazit. V našem světě s ním bojovat nemůžeme, protože není vidět. Proto budou mít všichni zavázané oči a pomocí sklíčka (slídový kámen) se k němu dostaneme a uslyšíme ho. Vaším úkolem bude pozorně poslouchat a šamana se dotknout.“

Účastníci si zavážou oči. Lektor je rozmístí po louce (cca 3–5 metrů od sebe). Jeden z lektorů má buben. Lektor účastníkům sdělí, že se blíží zlý šaman. Děti dostanou instrukci: „Zvedněte sklíčko (slídový kámen) a dejte si ho před zavázané oko, tím uvidíte do světa, kde je vidět šaman, kámen takto držte celou dobu. Jděte za bubnem.“

Druhý lektor má buben. Čtyřikrát udeří do bubnu, chvíli počká a potom změní místo a zase zabubnuje z jiného místa. Účastníci se snaží letora (zlého šamana) chytit. Komu se to povede, sundá si šátek a jde na kraj hracího pole. Hra končí v momentě, kdy se všichni účastníci dotknou zlého šamana. Lektor účastníky pochválí, povedlo se jim zahnat zlého šamana.

Účastníci po zvuku hledají šamana (autor: Ilona Kaletová)

Účastníci po zvuku hledají šamana (autor: Ilona Kaletová)

Účastníci po zvuku hledají šamana (autor: Ilona Kaletová)

Nošení zraněného (autor: Ilona Kaletová)

Rozdělování ohně na vaření lektvaru (autor: Ilona Kaletová)

Záchrana zraněného (autor: Ilona Kaletová)

Záchrana zraněného (autor: Ilona Kaletová)

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Reflexe závěrečné hry – ve stínu v kruhu.

Metody

Reflexe, diskuze.

Pomůcky

Žádné.

Podrobně rozpracovaný obsah

Lektoři s účastníky sedí v kruhu. Lektoři pokládají účastníkům otázky, ti se vyjadřují. Nikdo výpovědi nekomentuje – ani lektoři, ani účastníci.

- Náčelníci: Jak hodnotíte práci vaší skupiny?
- Náčelníci: Za co byste tým pochválili?
- Náčelníci: Co byste příště potřebovali jinak?
- Jak jste se ve skupině cítili?
- Jak se vám spolupracovalo?

Mladších dětí se ptáme:

- *Jak jste se ve hře cítili?*
- *Co si myslíte, že vám pomohlo, abyste zlého šamana přemohli?*

Rozvíjené kompetence

Kompetence k učení (rozvíjí se v průběhu celé závěrečné hry, účastník samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti, uvědomuje si souvislost návaznosti úkolů jednotlivých skupin), kompetence k řešení problému (účastník vnímá nejrůznější problémové situace, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností. Ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů), kompetence komunikační (k dosažení cíle je nutné, aby účastník komunikoval s ostatními členy týmu, formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje. Samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické myšlení), kompetence sociální a personální (účastník účinně spolupracuje ve skupině. Podílí se společně s lektory na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce), kompetence pracovní (v praxi používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky).

Hodnocení a reflexe

Pro skupinu je to celkem adrenalinový zážitek. Skupina nosičů tlačí na vaříče bylinek, aby si pospíšili. Jeden tým spoléhá na práci toho druhého týmu a nikdo nesmí selhat. Nosiči si zpočátku mysleli, že to

bude snadný úkol, ale po prvních 10 minutách jim začínají docházet síly. Při pilotáži byl ve skupině chlapec, který byl schopný si vzít zraněného na záda a obejít s ním jedno kolo, aby si tým mohl pospíšit.

Tým, který vaří bylinky, měl ztížené podmínky, protože jim lektor prolil ohniště vodou. Celkově si vedoucí týmu nevybrala dobré členy týmu a velmi dlouho trvalo, než se jim oheň povedlo rozdělat. Vůbec tomu nepomáhal tlak nosícího týmu, který po 45 minutách nošení už vážně nemohl. Nakonec se skupině podařilo oheň rozdělat.

Na druhou stranu to dalo dostatek času třetí skupině, která stavěla most a měla plné ruce práce. Tam to probíhalo bez potíží.

Účastníci všechny tyto poznatky dokázali reflektovat a popsat.

Ve variantě s mladšími účastníky je hra napínavá. Lektor se nenechá jen tak chytit. Je zajímavé sledovat účastníky. Někteří se snaží, jiní se prostě náhodně pohybují po louce a nějakou dobu to trvá, než za šamanem vyrazí správným směrem. I kdyby se všem nepodařilo šamana chytit, tak funguje právo skupiny – většině se to povedlo a tím nad šamanem zvítězí.

3.7 Balení, úklid a závěrečná reflexe – 3 h

Součástí programu je také balení a úklid tábořiště. Účastníky vedeme k tomu, že se místo snažíme opustit v takovém stavu, aby nebylo poznat, že tam někdo byl.

3.7.1 Balení a úklid tábořiště – 2 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Účastníci si zabalí všechny věci tak, aby byli schopni s nimi cestovat domů. Dále se podílí na úklidu tábořiště.

Pomůcky

Hrábě, rýč, pytle na odpad.

Podrobně rozpracovaný obsah

Nejprve si účastníci zabalí všechny své věci. Je potřeba, aby jim lektori, případně jejich doprovod, pomohli nebo ukázali. Pravděpodobně za pomoci lektorů budou mít věci lépe sbalené než z domova.

Následně je potřeba uklidit tábořiště. Lektori rozdávají úkoly a účastníci jim pomáhají:

- Úklid ohniště.
- Bourání týpí.
- Úklid dřeva a lavic.
- Umytí nádobí.
- Sběr odpadků.

3.7.2 Závěrečná reflexe – 1 h

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Reflexe má dvě části. Nejprve je společná formou diskuze. Druhá část je dotazník, který účastníci vyplní.

Metody

Reflexe, diskuze, dotazník.

Pomůcky

Dotazníky (Příloha č. 1.4) a psací potřeby.

Podrobně rozpracovaný program

Na závěr si společně připomeneme všechny aktivity a jejich přínosy pro jednotlivé účastníky i pro skupinu. Každý z účastníků dostane slovo a řekne, co se o třídě dozvěděl nového. Nakonec účastníci vyplní evaluační dotazník.

Potom proběhne společná diskuze s pedagogickým doprovodem na téma, jak dále pracovat se skupinou, případně konkrétními jednotlivci.

Otázky do řízené diskuze:

- Co jsem dal/a?
- Co jsem si vzal/a?
- Co potřebuji jinak?

Rozvíjené kompetence

Kompetence komunikační (účastník při závěrečném vyhodnocení formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje, využívá získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů), kompetence k řešení problému (v souvislosti s vyhodnocením programu si účastník uvědomuje různá řešení problémů v průběhu proběhlých aktivit programu, kriticky se nad nimi zamýšlí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů), kompetence sociální a personální (účastník přispívá k diskuzi celé skupiny, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají), kompetence pracovní (účastník při balení a úklidu používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky).

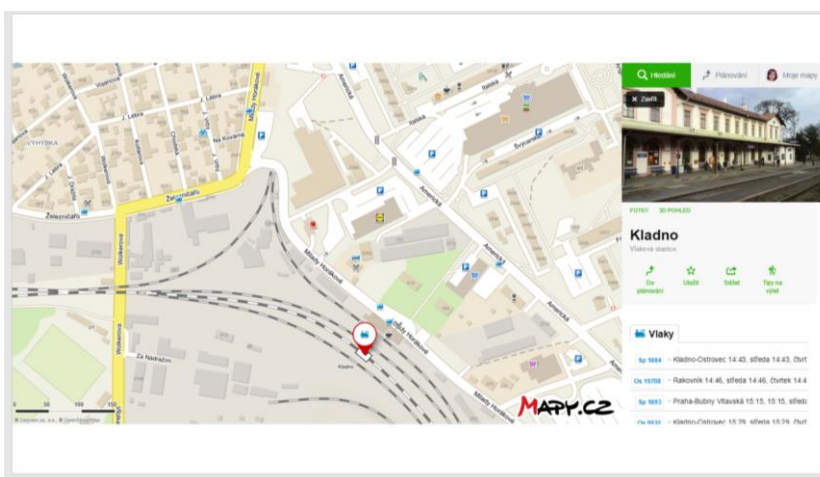
Hodnocení a reflexe

Z diskuze a evaluačních dotazníků vyplynulo, že si účastníci program užili. Také se mnohé naučili. Každý z nich si odnesl z programu něco jiného. Pro některé byla velká výzva noční aktivita, jiní poprvé v životě pracovali s pilou, sekerou nebo krájeli nožem. Téměř všichni poprvé rozdělávali oheň a to někteří dříve nerozdělávali ani sirkami. Někteří účastníci lépe poznali své kamarády. Někteří spolupracovali s některými, se kterými většinou nekomunikují.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

1.1 Prezentace pro účastníky:

Doprava

- Kladenské vlakové nádraží
- sraz: 12.45 hodin (odjezd vlaku 13.15)
- návrat: 18.41 hodin

Kosí potok

Bydlení

- stany týpí, chlapci a dívky zvlášť, cca 10 osob

Strava

- 5x denně, některé jídla chystají děti pod dospělým dohledem

Hygiena

- suchý záchod - kadibudky
- studánka na ranní hygienu a čištění zubů
- možnost koupání v Kosím potoce

Organizační věci

- program je zajištěný na celou dobu - vzhledem k přírodním podmínkám
- celou dobu budeme venku
  - dešťová varianta - Fara v Michalových Horách
- oblečení do přírody, vysoké riziko propálení
- není zde signál, doporučujeme nechat telefony a elektroniku doma
- zásoby jídla - zbytečné, ne: energetické nápoje
- projekt a focení
- zdravotník, 4 dospělí

Fara

Příloha 1.2 – Pracovní list: Indiáni plání

Pracovní list – Seznámení s původními obyvateli Ameriky

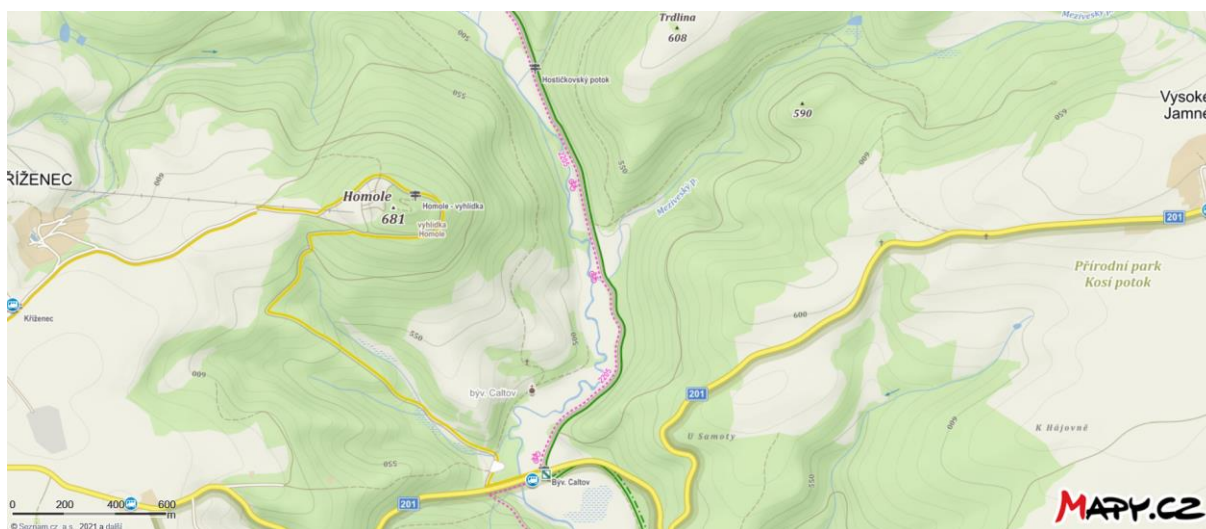
Podpisy členů týmu:

Doplňit odpovědi na otázky

- 1) Kdo jsou to indiáni plání?

- 2) Čím se liší od jiných indiánů?

- 3) Jaké kmeny patří k indiánům plání?

- 4) Jakým způsobem bydlí a jak se oblékají?

- 5) Co tě o indiánech plání nejvíce zaujalo?

Příloha č. 1.3 – Mapa pro 2. stupeň a studenty SŠ – ke kapitole 2.4.1 Orientace v terénu

Příloha č. 1.4 – Závěrečný dotazník

Závěrečný dotazník po kurzu

Milé účastnice a účastníci našeho kurzu,

prosíme vás o krátkou zpětnou vazbu. Vaše názory jsou pro nás velmi důležité, protože na jejich základě můžeme zlepšit naše programy. Proto vás žádáme o upřímné a konkrétní odpovědi a co nej přesnější vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní. **Děkujeme.**

Lektoři

1. Rozumím tomu, proč se naše třída kurzu účastnila.

1

2

3

4

5

Výrazně souhlasím

Souhlasím

Nevím

Nesouhlasím

Výrazně nesouhlasím

2. Porozuměl/a jsem všemu, co lektori říkali.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

3. Líbilo se mi, jak se ke mně lektori chovali.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

4. Místo a jeho okolí se mi líbilo.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

5. Poznal/a jsem více své spolužáky.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

6. Naše třída se díky kurzu více stmelila, jsme teď lepší parta.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

7. Celkově jsem s tímto kurzem spokojen/a.

1	2	3	4	5
Výrazně souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Výrazně nesouhlasím

8. Uveď, prosíme, 3 věci, které se Ti na kurzu nejvíce líbily:

---

9. Uveď, prosíme, co Ti na kurzu vadilo:

---

10. Zde, prosíme, napiš, co ti kurz přinesl, co ses na kurzu naučil/a, v čem ses zlepšil/a:

---

11. Měl/a bych zájem o další podobnou akci či kurz: Ano   Ne

12. Zde můžeš napsat vzkaz lektorům:

---

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Příloha 2. 1. Dokumenty k odjezdu na program

Informace k třídnímu výletu 6. třídy – louky na Kosím potoce (Planá)

Termín: 23. – 25. 6. 2019 (neděle – úterý)

Ubytování: v indiánských stanech týpí

Strava: 5x denně (žáci se budou podílet na přípravě jídel)

Doprava: vlakem z Kladna (hlavní nádraží – M. Horákové 251, 272 01 Kladno), zavazadla si žáci vezou s sebou vlakem (proto doporučuji velký batoh/krosnu)

Sraz: **12.45 hodin** (odjezd vlaku v 13.15) na vlakovém nádraží Kladno

Návrat: **18.41 hodin** (příjezd vlaku) na vlakovém nádraží Kladno

Co s sebou:

- Ø **svačina** na cestu (první společné jídlo je nedělní večeře)
- Ø **láhev** na vodu včetně pitné tekutiny (1,5 litru)
- Ø **oblečení** vhodné do přírody (s přihlédnutím na předpověď počasí, počítejte s rizikem zamazání a protržení)
- Ø **pláštěnka** (nebo nepromokavá bunda)
- Ø **druhé pevné boty** (jedny mohou během programu provlhnout)
- Ø sandále
- Ø **spacák**
- Ø **karimatka**
- Ø **deka** (proti jiskrám)
- Ø **igelit pod karimatku**
- Ø polštářek
- Ø **miska, hrnek, lžice, zavírací nůž** (z nerozbitného materiálu – nerez, hliník)

- Ø **šátek** na zavázání očí
- Ø **propiska**
- Ø **pyžamo** (teplé, termo oblečení)
- Ø **větrovka**
- Ø **čepice**
- Ø **čelovka/baterka** (svítilna)
- Ø **osobní hygienické potřeby**
- Ø **toaletní papír**
- Ø **doklady:** kartička pojištěnce.

Léky, které žáci pravidelně užívají, vyplněný zdravotní dotazník, potvrzení o bezinfekčnosti, prohlášení o odpovědnosti za škody, prohlášení rodiče o převzetí odpovědnosti za dítě po návratu, prohlášení žáka před odjezdem (příslušné formuláře dokumentů k vyplnění jsou součástí těchto informací).

Bez podtržených dokumentů a věcí nemůže být žák přijat do kurzu.

Poznámky k výletu:

Poznámka č. 1: Program je připraven tak, aby žáky nejen bavil, ale aby se během něj také lépe poznali navzájem a naučili se spolupracovat v náročnějších situacích. Čekají je netradiční týmové hry a aktivity. Po některých aktivitách následuje krátký rozbor, který žákům pomůže rychleji zvládat týmové dovednosti.

Poznámka č. 2: Celý programu se odehrává venku. Přesto je fyzická náročnost programu nízká až střední. Ani ti žáci, kteří byli uvolněni z tělocviku, se nemusí bát, že by se nemohli programu zúčastnit. Každý navíc může kdykoli využít pravidla nezúčastnit se dané aktivity a zapojit se třeba až v té další.

Poznámka č. 3: V místě tábořiště není mobilní signál.

Poznámka č. 4: S třídou budou pracovat dva lektori. Těšíme se na Vás!

Zdravotní dotazník

Vážení účastníci našich programů, vážení rodiče,

dovolte, abychom Vás požádali o vyplnění krátkého zdravotního dotazníku. Některé naše programy obsahují fyzicky či psychicky náročnější aktivity (např.: dlouhodobější pohybové / „běhavé“ / hry v lese, apod.). Abychom mohli míru intenzity programu upravit, žádáme Vás o následující informace, které slouží pouze pro naši vnitřní potřebu.

Zavazujeme se tímto, že údaje zde uvedené ani nezveřejníme, ani jakkoli jinak nezneužijeme. V případě potřeby, nebo pokud byste chtěli rozvést libovolnou odpověď, využijte, prosíme, zadní stranu dotazníku.

Tento dotazník je určen účastníkům našich akcí. Jejich rodiče (zákonní zástupce) laskavě žádáme, **aby správnost zde uvedených údajů potvrdili svým podpisem.** Děkujeme za Váš čas a pravdivé vyplnění.

Jméno a příjmení účastníka: _____ **Třída:** _____

Datum narození: _____

Zdravotní pojišťovna: _____

Adresa rodičů (zákonných zástupců): _____

Telefon rodičů (zákonných zástupců): _____

E-mail _____ **rodičů** _____ **(zákonných** _____ **zástupců):** _____

Pokud má účastník jakékoli zdravotní nebo psychické obtíže, prosíme, specifikujte je:

Bere-li účastník jakékoli léky, uveďte, prosíme, jaké:

Účastník bude své předepsané léky během akce užívat, prosíme, zatrhněte:

1) sám 2) podá mu je zdravotník, nebo jím určený pedagogický dozor.

Pokud je účastník na něco alergický, napište, prosíme, na co, jak se to projevuje a jakými léky alergií tlumíte:

Pokud má účastník nějaká pohybová omezení, specifikujte, prosíme, jaká:

Na stupnici od 1 do 5 charakterizujte fyzickou kondici účastníka, prosíme, označte: (1 = vynikající, 5 = nepříliš dobrá)

1 2 3 4 5

Odevzdání vyplněného a podepsaného zdravotního dotazníku lektorům před vzdělávacím programem je podmínkou aktivní účasti na jednotlivých programech v rámci vzdělávacího programu.

Datum: _____ Podpis účastníka: _____

Podpis rodičů (zákonných zástupců): _____

Prohlášení zákonných zástupců dítěte o bezinfekčnosti dítěte

Prohlašuji, že ošetřující lékař nenařídil dítěti: .....

narozenému: ..... bytem: .....

změnu režimu, dítě nejeví známky akutního onemocnění (průjem, teplota apod.) a okresní hygienik ani ošetřující lékař mu nenařídil karanténní opatření. Není mi též známo, že v posledních 2 týdnech přišlo dítě do styku s osobami, které onemocněly přenosnou nemocí.

Dítě je schopno zúčastnit se programu akce od: 23. 6. 2019 do: 25. 6. 2019

Jsem si vědom (a) právních následků, které by mě postihly, kdyby toto mé prohlášení bylo nepravdivé.

V ..... dne .....

Podpis zákonného zástupce dítěte ze dne, kdy dítě odjíždí na akci: .....

Prohlášení zákonných zástupců o odpovědnosti za škody

Prohlašuji, že беру на vědomí odpovědnost za škody, které způsobí moje dítě v době trvání pobytu od 23. 6. 2019 do 25. 6. 2019 na vybavení rekreačního zařízení, popřípadě na vybavení dopravního prostředku. V případě finančních nákladů na opravu takto poškozeného zařízení se zavazuji tuto škodu uhradit.

Podpis zákonného zástupce:.....

Prohlášení žáka před odjezdem

- Celá akce i jednotlivé aktivity jsou dobrovolné. Pokud se na nějakou aktivitu necítím, nemusím se jí účastnit – mohu stát stranou a pozorovat. Po chvíli se zase mohu zapojit – je to na mně.
- Budu dodržovat čas nočního klidu, vstávání a jednotlivých her.
- Nebudu rušit ve spánku ostatní. Pokud si budu chtít déle povídat, udělám to tak, abych nebudil druhé.
- Během akce nebudu pít alkohol, ani brát drogy. Žádnou z těchto věcí si nepřivezu.
- Dodržím i další pravidla, na kterých se dohodneme s lektory i s ostatními účastníky.

Podpis žáka: .....

Příloha 2.2 – Pracovní list: Indiáni plání – řešení

Pracovní list: Indiáni plání – ŘEŠENÍ:

1) Kdo jsou to indiáni plání?

To jsou indiáni, kteří měli koně a putovali po pláních, tedy pravidelně se stěhovali za stády bizonů.

2) Čím se liší od jiných indiánů?

Nikdy nežili na jednom místě, stěhují se. Jsou schopni přizpůsobovat se změnám – umí přežít zimu, ulovit zvěř, když je jí málo apod.

3) Jaké kmeny patří do indiánů plání?

Apačové, Černonožci, Šajeni, Póníové, Siouxové, ad.

4) Jakým způsobem bydlí a jak se oblékají?

Staví stany zvané týpí, které ušili z bizoních kůží. Týpí jsou dobrá na rychlé zbourání, sbalení a přenos na jiné místo. Šijí si oblečení z kůže, barví ho, kreslí různé symboly, vyšívají ostny a podobně.

5) Co tě o indiánech plání nejvíce zaujalo?

Volná odpověď.

Příloha č. 2.3 Indiánské písně

Ke stažení zde:

Wa ta ho – ranní píseň, Elujla – večerní píseň, Muge muke („Mudže mukessin“) – píseň ke hře, Hej heja – píseň ke hře.

https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

Příloha č. 2.4 Recepty

Bramboračka

Suroviny	Počty účastníků		
	10 až 14	15 až 19	20 až 25
česnek	6 stroužků	8 stroužků	10 stroužků
olej	6 lžic	8 lžic	10 lžic
sůl	dle chuti	dle chuti	dle chuti
majoránka	6 lžiček	8 lžiček	8 lžiček
mrkev	6 ks	8 ks	10 ks
malá cibule	3 ks	4 ks	5 ks
hladká mouka	6 lžic	8 lžic	10 lžic
větší brambory	15 ks	20 ks	25 ks
menší petržel	3 ks	4 ks	5 ks
celer	1 ks	1 ks	1 ks
voda	250ml/účastník	250ml/účastník	250ml/účastník

Postup:

- 9) Cibuli očistíme a nakrájíme nadrobno.
- 10) Ostatní zeleninu očistíme a nakrájíme na menší kostičky (cca 2 x 2 x 2 cm).
- 11) Na oleji zpěníme cibuli, přidáme mrkev, petržel a celer a lehce osmahneme.
- 12) Zeleninu zaprášíme moukou a smažíme dozlatova.
- 13) Zalijeme vodou.
- 14) Přidáme brambory a vaříme, dokud zelenina není měkká.
- 15) Na závěr přidáme prolisovaný česnek, majoránku a dle chuti osolíme.
- 16) Doporučujeme podávat s chlebem.

Buřtguláš

Suroviny	Počet účastníků		
	10 až 14	15 až 19	20 až 25
česnek	9 stroužků	12 stroužků	15 stroužků
olej	6 lžic	8 lžic	10 lžic
sůl	dle chuti	dle chuti	dle chuti
špekáčky	10ks	15ks	20ks
mletá paprika	6 lžic	8 lžic	10 lžic
malá cibule	10 ks	12 ks	14 ks
hladká mouka	6 lžic	8 lžic	10 lžic
větší brambory	15ks	13 ks	16 ks
drcený kmín	1 lžička	1 lžička	2 lžičky
voda	200ml/účastník	200ml/účastník	200ml/účastník

Postup:

- 10) Cibuli nakrájíme nadrobno.
- 11) Špekáčky a brambory nakrájíme na kostičky cca 2 x 2 x 2 cm.
- 12) Cibuli na oleji necháme zesklivatět.

- 13) Přidáme špekáčky a orestujeme.
- 14) Přidáme kmín a červenou papriku.
- 15) Zalijeme vodou a přidáme brambory.
- 16) Vaříme do změknutí brambor.
- 17) Mouku rozpustíme v troše vody a zahustíme buřtguláš.
- 18) Na závěr prolisujeme česnek a osolíme.

Příloha 2.2 – Řešení k pracovnímu listu: Indiáni plání

ŘEŠENÍ:

- 1) Kdo jsou to indiáni plání?

To jsou indiáni, kteří měli koně a putovali po pláních, tedy pravidelně se stěhovali za stády bizonů.

- 2) Čím se liší od jiných indiánů?

Nikdy nežili na jednom místě, stěhují se. Jsou schopni přizpůsobovat se změnám – umí přežít zimu, ulovit zvěř, když je jí málo apod.

- 3) Jaké kmeny patří do indiánů plání?

Apačové, Černonožci, Šajeni, Póniové, Siouxové, ...

- 4) Jakým způsobem bydlí a jak se oblékají?

Staví stany týpí, které ušili z bizoních kůží, jsou dobrá na rychlé zbourání, sbalení a přenos na jiné místo. Šijí si oblečení z kůže, barví ho, kreslí různé symboly, vyšívají ostny a podobně.

- 5) Co tě o indiánech plání nejvíce zaujalo?

Volná odpověď.

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

https://www.woodcraft.cz/index.php?right=ProClenyLLM_kestazeni&sid=&classid=25

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu

8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Moje příspěvky

Rozpracované:

[Nový příspěvek](#)

[Rozpracované](#)

[Čekající na schválení](#)

[Recenzované](#)

[Čekající na korekturu](#)

[K přepracování](#)

[Publikované](#)

[Zamítnuté](#)

ID článku – číslo přidělené systémem pro snadnější orientaci. Toto číslo uvádějte v komunikaci s koordinátorem .

Název článku – vámi stanovený název článku. Kliknutím na název se vrátíte k rozpracovanému článku a můžete jej dále upravovat.

Datum vložení – uvádí přesný čas vložení Vašeho článku.

Akce – volbou ikony 🔍 si můžete prohlédnout rodný list článku, volbou ikony ✖️ můžete příspěvek vymazat.

ID článku	Název článku	Datum	Akce
23098	Vzdělávací program Truhlárna	08.12.2021 16:06	🔍 ✖️
23097	Vzdělávací program Kovárna	08.12.2021 16:05	🔍 ✖️
23096	Vzdělávací program Jak se neztratit ve světě IT technologií aneb udělej si vlastní webb	08.12.2021 16:05	🔍 ✖️
23095	Vzdělávací program Voda pro všechny.	08.12.2021 16:04	🔍 ✖️
23094	Vzdělávací program Kreativní focení	08.12.2021 16:04	🔍 ✖️
23093	Vzdělávací program Příroda, prostor pro vzdělávání i kamarádství	08.12.2021 16:03	🔍 ✖️
23092	Vzdělávací program Středověký člověk – woodcrafter?	08.12.2021 16:03	🔍 ✖️
23091	Vzdělávací program Venkovní elektromechanická experimentální laboratoř	08.12.2021 16:01	🔍 ✖️
23066	Vzdělávací program Divočina – dobré místo k životu	16.11.2021 11:45	🔍 ✖️
22592	Vzdělávací program Terénní geologická laboratoř	31.08.2020 00:34	🔍 ✖️

9 Nepovinné přílohy

